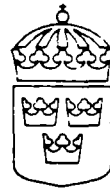

Regeringens proposition

1990/91:179

om följdlagstiftning till yttrandefrihetsgrundlagen
m.m.

Prop.
1990/91:179

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 11 april 1991.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en lag med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Förslaget innebär att ansvarighetslagarna på det radiorättsliga området upphävs. Lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål och lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område ersätts likaså av den nya lagen.

Vidare föreslås vissa ändringar i ett antal lagar, bl.a rättegångsbalken, brottsbalken, konkurslagen (1987:672), sekretesslagen (1980:100) och när-radiolagen (1982:459). Förslagen syftar till att anpassa lagstiftningen till yttrandefrihetsgrundlagen.

De nya föreskrifterna avses träda i kraft den 1 januari 1992.

1 Förslag till Lag med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser
om ägare och utgivare av periodiska skrifter m.m. (2 kap.),
om utgivare av radioprogram m.m. (3 kap.),
om utgivare av filmer och ljudupptagningar (4 kap.),
om bevarande av exemplar och inspelningar m.m. (5 kap.),
om åtal och tvångsmedel (6 kap.),
om rätt domstol i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål (7 kap.),
om förberedande behandling av tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål (8 kap.),
om huvudförhandling inför jury (9 kap.),
om överläggning och dom m.m. (10 kap.) samt
övriga bestämmelser (11 kap.)

2 § De bestämmelser i denna lag som gäller tryckta skrifter eller tryckning av skrifter skall tillämpas även på andra skrifter som faller under tryckfrihetsförordningen.

Uttrycken radioprogram, film och ljudupptagning används i lagen på samma sätt som i yttrandefrihetsgrundlagen.

2 kap. Om ägare och utgivare av periodiska skrifter m.m.

Ägare av periodiska skrifter

1 § Utlänningar som har hemvist här i landet får vara ägare till periodiska skrifter som trycks här.

Utgivningsbevis för periodiska skrifter

2 § Frågor om utgivningsbevis prövas av patent- och registreringsverket. Verket tar också emot anmälningar om utgivare och ställföreträdare för utgivare.

3 § Om en ansökan om utgivningsbevis inte uppfyller vad som är föreskrivet om sådana ansökningar, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avhjälpa bristen. Gör sökanden inte det, får ansökningen avvisas.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om ansökningsavgifter i ärenden om utgivningsbevis och om avgifter för utdrag ur register över periodiska skrifter.

5 § Slutliga beslut av patent- och registreringsverket i ärenden om utgivningsbevis får överklagas hos patentbesvärsrätten inom två månader från dagen för beslutet.

Patentbesvärsrättens slutliga beslut får överklagas till regeringsrätten inom två månader från dagen för beslutet. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35-37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om besvär över kammarrät-

tens beslut. Patentbesvärslättens beslut skall innehålla uppgift om att det krävs särskilt tillstånd för prövning av besvär till regeringsrätten och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

Prop.
1990/91:179

Behörighet att vara utgivare

6 § Utlänningar får på samma villkor som svenska medborgare vara utgivare för periodiska skrifter för vilka utgivningsbevis finns eller skall finnas.

3 kap. Om utgivare av radioprogram m.m.

Sändningar enligt radiolagen

1 § Uppgift om vem som är utgivare skall antecknas i ett register hos programföretaget innan programmet sänds.

I registret skall vidare för varje särskilt program antecknas beräknad tidpunkt för sändningens början och formen för sändningen (direktsändning eller sändning av inspelat program).

Vid varje anteckning i registret skall det anges när anteckningen har gjorts.

Registret skall vara tillgängligt för allmänheten.

2 § Beträffande program som direktsänds får den som skall förordna utgivare besluta att, i stället för utgivaren, var och en som framträder i programmet själv skall svara för yttrandefrihetsbrott som han begår. Ett sådant beslut skall före sändningen meddelas de berörda och antecknas i det register som avses i 1 §. Om inte detta sker, är beslutet utan verkan. Anteckningen skall innehålla uppgifter om namn, födelsetid och bostadsadress beträffande var och en som avses med beslutet.

Sändningar i närradio

3 § Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av närradiolagen (1982:459) skall utse en utgivare för programverksamheten. Sammanslutningen skall till närradionämnden anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall sammanslutningen omedelbart utse ny utgivare. Denne skall anmälas så som föreskrivs i första stycket.

4 § En ställföreträdare för utgivaren skall vara godkänd av den sammanslutning som har utsett utgivaren. Utgivaren skall till närradionämnden anmäla vem som är ställföreträdare.

5 § Till varje anmälan enligt 3 eller 4 § skall fogas bevis att utgivaren eller ställföreträdaren uppfyller de behörighetsvillkor som anges i yttrandefrihetsgrundlagen och att han har åtagit sig uppdraget. I fråga om ställföreträdare skall det dessutom visas att sammanslutningen har godkänt honom.

6 § Varje sändning av ett radioprogram i närradio skall avslutas med en uppgift om vilken sammanslutning som har sänt programmet. Om en ställföreträdare för utgivaren har tjänstgjort, skall det samtidigt lämnas en uppgift om ställföreträdarens namn.

Sammanställda radiotidningar

7 § Utgivare av sådana radiotidningar som anges i 1 § första stycket 2 b) lagen (1981:508) om radiotidningar utses, såvitt gäller den del av radiotid-

ningen som utgörs av en sammanställning, av de samverkande ägarna till de periodiska skrifter ur vilka materialet hämtas. Utgivaren skall utses för programverksamheten.

Ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan till radiotidningen skall till taltidningsnämnden anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall en ny utgivare omedelbart utses. Denne skall anmälas så som sägs i andra stycket.

8 § En ställföreträdare för utgivaren skall vara godkänd av den som har utsett utgivaren. Utgivaren anmäler vem ställföreträdaren är till taltidningsnämnden.

9 § Till varje anmälan enligt 7 eller 8 § skall fogas bevis att utgivaren eller ställföreträdaren uppfyller de behörighetskrav som anges i yttrandefrihetsgrundlagen och att han har åtagit sig uppdraget. Om en ställföreträdare anmäls, skall det dessutom visas att han är godkänd av den som har utsett utgivaren.

10 § När ställföreträdaren för en utgivare tjänstgjort skall hans namn anges i sändningen.

Andra trådlösa sändningar av radioprogram

11 § Vad som föreskrivs i 1 och 2 §§ gäller också i fråga om radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige.

I fråga om program som sänds av andra än svenska programföretag och inte är avsedda att tas emot i Sverige tillämpas inte andra föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen än 1 kap. 2 och 3 §§. Inte heller tillämpas första stycket.

Andra trådsändningar än vidaresändningar, m.m.

12 § Om ett programföretag som har tillstånd enligt 5 § första stycket radiolagen (1966:755) att sända radioprogram också driver verksamhet för sändning till allmänheten av ljud, bilder eller text genom tråd, tillämpas 1 och 2 §§ i fråga om verksamheten.

13 § Den som utser utgivare av andra radioprogram i trådsändningar än som avses i 12 § skall anmäla vem som har utsetts till patent- och registreringsverket.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall en ny utgivare omedelbart utses. Denne skall anmälas så som föreskrivs i första stycket.

14 § En ställföreträdare för utgivaren skall vara godkänd av den som har utsett utgivaren. Utgivaren skall anmäla vem som är ställföreträdare till patent- och registreringsverket.

15 § Till varje anmälan enligt 13 eller 14 § skall fogas bevis att utgivaren eller ställföreträdaren uppfyller de behörighetskrav som anges i yttrandefrihetsgrundlagen och att han har åtagit sig uppdraget. Om en ställföreträdare anmäls, skall det dessutom visas att han är godkänd av den som har utsett utgivaren.

16 § Varje program i en sådan trådsändning som avses i 13 § skall avslutas

med en uppgift om vem som har utsett utgivaren. Om en ställföreträdare för utgivaren tjänstgör, skall det lämnas en uppgift om vem ställföreträdaren är.

Prop.
1990/91:179

17 § Beträffande program som direktsänds får den som skall utse utgivare besluta att, i stället för utgivaren, var och en som framträder i programmet själv skall svara för yttrandefrihetsbrott som han begår. Den som bedriver sändningsverksamheten skall föra ett särskilt register över sådana förordnanden. Ett utdrag ur registret skall genast sändas till patent- och registreringsverket varje gång ett beslut har antecknats i det.

18 § I fråga om sådant tillhandahållande av upplysningar med hjälp av elektromagnetiska vågor som avses i 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen tillämpas 12-16 §§.

Gemensamma bestämmelser

19 § Utlänningar får på samma villkor som svenska medborgare vara utgivare av radioprogram.

20 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vad som i detta kapitel föreskrivs om skyldighet att anteckna eller anmäla utgivare skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vad som i detta kapitel föreskrivs om skyldighet att lämna uppgift om utgivare eller ställföreträdare skall dömas till penningböter.

4 kap. Om utgivare av filmer och ljudupptagningar

1 § Sådana ljudupptagningar som innehåller en för synskadade avsedd sammanställning av två eller flera periodiska skrifter som ges ut här i landet och vilkas ägare samverkar om ljudupptagningen (kassettidningar med sammanställningar av material ur mer än en förlaga) skall ha en utgivare. Utgivaren utses av de samverkande ägarna.

Ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan till kassettidningen skall till taltidningsnämnden anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall en ny utgivare omedelbart utses. Denne skall anmälas så som sägs i andra stycket.

2 § Den skyldighet att lämna uppgifter om vem som har låtit framställa en film eller en ljudupptagning samt om när, var och av vem exemplaren har framställts som föreskrivs i 3 kap. 13 § yttrandefrihetsgrundlagen skall fullgöras genom att uppgifterna intas i själva filmen eller ljudupptagningen eller anbringas på dennas kassett eller motsvarande hölje.

3 § Utlänningar får på samma villkor som svenska medborgare vara utgivare av filmer och ljudupptagningar.

5 kap. Om bevarande av exemplar och inspelningar m.m.

Tryckta skrifter

1 § Den som här i landet framställer en tryckt skrift är skyldig att bevara ett exemplar av skriften under ett år från det att skriften gavs ut.

2 § Av varje tryckt skrift som har framställts utomlands och införs hit för att spridas här skall ett exemplar bevaras under ett år från införandet. Det gäller dock inte skrifter som ej är periodiska och som helt är skrivna på främmande språk. Det gäller inte heller periodiska skrifter för vilka utgivningsbevis varken finns eller skall finnas.

Skyldigheten att bevara skrifterna ligger,

1. i fråga om periodiska skrifter på den som är utgivare här i landet,
2. i fråga om andra skrifter på skriftens förläggare här i landet eller, om det inte finns någon sådan förläggare, på den som har låtit lämna ut skriften för spridning här.

En skrift som inte är periodisk behöver inte bevaras om endast enstaka exemplar av den har förts in i landet.

Radioprogram, filmer och ljudupptagningar

3 § Den som sänder radioprogram till allmänheten skall ombesörja att varje program spelas in. Denna skyldighet gäller också sådana radioprogram som avses i 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen. Inspelningen skall bevaras i minst sex månader från sändningen.

Skyldigheten enligt första stycket gäller inte samtidig och oförändrad vidare-sändning av radioprogram genom trådnät.

4 § Den som här i landet skall utse utgivare för en film eller en ljudupptagning är skyldig att bevara ett exemplar under ett år från det att filmen eller upptagningen blev offentlig. Denna skyldighet gäller också sådana filmer och ljudupptagningar som avses i 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen. Skyldigheten gäller även för den som låter framställa en ljudupptagning som sprids till allmänheten utan att en utgivare behöver utses.

Skyldighet att tillhandahålla exemplar och inspelningar

5 § Justitiekanslern har rätt att utan kostnad få del av varje skrift, radioprogram, film eller ljudupptagning som har bevarats enligt 1-4 §§. Han har också rätt att kostnadsfritt få en bestyrkt utskrift av vad som har yttrats i ett radioprogram. Det åligger polismyndigheten att på begäran biträda justitiekanslern vid anmodan enligt denna paragraf.

6 § Varje enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott har begåtts mot honom i ett radioprogram eller att han har lidit skada på grund av ett sådant brott i programmet har rätt att hos den som driver sändningsverksamheten kostnadsfritt ta del av en inspelning av programmet. Den enskilde har också rätt att utan kostnad få en kopia av inspelningen eller en bestyrkt utskrift av vad som har yttrats i programmet. Vad som sägs i detta stycke gäller dock inte, om det är uppenbart att han inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

Den skyldighet som avses i första stycket vilar i fråga om sådana radiotidningar som anges i 1 § första stycket 2 b) lagen (1981:508) om radiotidningar på ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan.

Första stycket skall tillämpas också på sådana ljudupptagningar som innehåller en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (kassettidningar). I fråga om sådana kassettidningar som avses i 4 kap. 1 § vilar skyldigheten att låta den enskilde ta del av en upptagning och få en utskrift på ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan.

7 § I närradiolagen (1982:459) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

I lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till arkivet för ljud och bild.

Prop.
1990/91:179

8 § Ett videogram som avses i 17 § andra stycket lagen om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall anses ha lämnats ut för spridning först när pliktexemplar har lämnats.

9 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vad som föreskrivs i 1-6 §§ döms till böter eller fängelse i högst ett år. Är brottet ringa, skall han inte dömas till ansvar.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för sådana brott som avses i första stycket.

6 kap. Om åtal och tvångsmedel

Medgivande till åtal

1 § Allmänt åtal för tryckfrihetsbrott som anges i 7 kap. 4 § 1-10 eller 5 § 3 tryckfrihetsförordningen eller för motsvarande yttrandefrihetsbrott enligt yttrandefrihetsgrundlagen får väckas endast om regeringen medger det.

Tagande i förvar

2 § I de fall som anges i 10 kap. 11 § andra stycket tryckfrihetsförordningen och i motsvarande fall enligt 7 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får en befattningshavare av lägst fänriks grad ta en tryckt skrift, film eller ljudupptagning i förvar.

7 kap. Om rätt domstol i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål

1 § De tingsrätter som med stöd av 12 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen är behöriga att ta upp tryckfrihetsmål skall pröva tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål i de fall där den ort som avses i 2 eller 3 § ligger inom tingsrättens domkrets. Om den orten inte ligger inom domkretsen för en tingsrätt som är behörig att ta upp tryckfrihetsmål, skall målet prövas av den tingsrätt inom vars domkrets länsstyrelsen i det län där orten ligger har sitt säte.

2 § Avgörande för var ett tryckfrihetsmål skall tas upp är i fråga om periodiska skrifter skriftens utgivningsort och i fråga om andra skrifter den ort där den som enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen är ansvarig för skriften har sitt hemvist.

Om någon ort inte kan fastställas enligt första stycket, skall den ort där skriften har tryckts eller eljest mångfaldigats vara avgörande. Har skriften mångfaldigats utomlands, skall den ort vara avgörande där den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i landet har sitt hemvist.

Om varken första eller andra stycket ger ledning, skall den ort där exemplar av skriften anträffas vara avgörande.

3 § Avgörande för var ett yttrandefrihetsmål skall tas upp är den ort varifrån ett radioprogram har utgått för sändning eller där en film eller en ljud-

upptagning har lämnats ut för spridning eller där brottet på annat sätt har förövats.

Prop.
1990/91:179

Gemensamma bestämmelser för mål om sanktioner mot meddelare och anskaffare

4 § Om någon genom att lämna eller anskaffa en uppgift för offentliggörande har medverkat till ett tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott, skall talan mot honom om ansvar för brott som avses i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 5 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen tas upp av den tingsrätt som är rätt domstol i fråga om tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrottet. Den tingsrätt som är rätt domstol i fråga om ett tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott är också rätt domstol i fråga om åtal för brott som avses i 7 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen eller 5 kap. 3 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen varigenom den som är ansvarig för offentliggörandet har anskaffat den uppgift vars offentliggörande innefattar tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrottet.

5 § Om talan grundas på att någon, i annat fall än det som anges i 4 §, har lämnat eller anskaffat uppgifter eller underrättelser för offentliggörande och därigenom gjort sig skyldig till brott som avses i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 5 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, skall målet prövas av den tingsrätt som skall ta upp tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål för den ort där uppgiftslämnaren har sitt hemvist.

Är det inte känt var uppgiftslämnaren eller anskaffaren har sitt hemvist eller saknar han hemvist i landet, skall målet prövas av den tingsrätt som skall ta upp tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål för den ort där han har lämnat eller anskaffat uppgiften eller där han har gripits eller annars uppehåller sig.

Handläggning av olika mål i samma rättegång

6 § Om mål som har samband med varandra på det sätt som anges i 4 § förekommer samtidigt vid en tingsrätt, skall målen handläggas i en rättegång. Det gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det.

7 § Ett åtal som har samband med ett annat åtal som skall handläggas som tryckfrihetsmål eller yttrandefrihetsmål får väckas vid den tingsrätt som skall ta upp det sist nämnda åtalet, om det är lämpligt.

Ett vanligt brottmål får handläggas i samma rättegång som ett tryckfrihetsmål eller yttrandefrihetsmål i vilket talan förs om ansvar, om det på grund av samband mellan målen skulle skapa allvarliga olägenheter att de handlades i skilda rättegångar. Om huvudförhandling i rättegången hålls inför jury, skall dock andra mål än tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål prövas enbart av rätten.

8 § Justitiekanslern får hos rätten begära att flera mål skall handläggas i samma rättegång enligt 7 § andra stycket. Den tilltalade i det av målen som inte är tryckfrihetsmål eller yttrandefrihetsmål skall få tillfälle att yttra sig i fragan. Framställningen prövas därefter av rätten. Rättens beslut får överklagas särskilt. Har rätten avslagit framställningen, får dock endast justitiekanslern föra talan mot beslutet.

9 § Justitiekanslern är åklagare i mål som enligt 7 § andra stycket får handläggas i samma rättegång som ett tryckfrihetsmål eller ett yttrandefrihetsmål.

8 kap. Om förberedande behandling av tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål

Prop.
1990/91:179

1 § Rätten får, även då det gäller allmänt åtal, under den förberedande behandlingen av ett mål höra parter och andra samt besluta att avvisa målet.

2 § I mål om ansvar på grund av tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott skall rätten utreda om den åtalade är ansvarig enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen eller 6 kap. yttrandefrihetsgrundlagen. Vidare skall rätten i mål om skadestånd på grund av sådana brott utreda om skadeståndsanspråket enligt 11 kap. tryckfrihetsförordningen eller 8 kap. yttrandefrihetsgrundlagen kan riktas mot svaranden.

Om så erfordras skall rätten meddela beslut i de frågor som avses i första stycket.

3 § För behandling av frågor som anges i 2 § får huvudförhandling sättas ut.

4 § Vid huvudförhandling för prövning av frågor som anges i 2 § eller då målet i något annat fall sätts ut till huvudförhandling utan att det i övrigt är berett för sådan förhandling, skall rätten bestå av tre lagfarna domare. Om det inträffar förfall för någon av dem sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är dock rätten domför med två lagfarna domare.

5 § I fråga om särskild talan mot ett beslut, varigenom rätten ogillat en invändning av en tilltalad att han inte är ansvarig enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen eller 6 kap. yttrandefrihetsgrundlagen, tillämpas vad som föreskrivs i rättegångsbalken om invändning om rättegångshinder.

6 § Under den förberedande behandlingen av ett mål skall det bestämmas om jury skall medverka vid prövningen.

De åtgärder för juryns bildande som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, skall vidtas vid sammanträde med parterna inför rätten.

7 § När målet är berett skall rätten sätta ut tid för huvudförhandling. Skall jury inte medverka, sätts målet ut till huvudförhandling enligt vad som gäller i allmänhet. Fors talan om ansvar eller konfiskation skall målet prövas i enlighet med vad som gäller för brottmål. I annat fall tillämpas vad som är föreskrivet för tvistemål.

9 kap. Om huvudförhandling inför jury

1 § Vid huvudförhandling inför jury skall rätten bestå av tre lagfarna domare. Om det inträffar förfall för någon av dem sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är dock rätten domför med två lagfarna domare.

2 § Den som har utsetts att tjänstgöra i jury skall genom rättens försorg skriftligen kallas till huvudförhandlingen. I kallelsen skall anges den tid inom vilken anmälningar om laga förfall bör ha nått rätten. Kallelsen skall också innehålla en upplysning om det ansvar för kostnader som enligt 4 § andra stycket kan åläggas jurymannen om han uteblir utan laga förfall.

3 § Om en juryman har styrkt laga förfall, skall en suppleant från samma

grupp av jurymän inkallas till tjänstgöring. Suppleanterna kallas i den ordning i vilken de har lottats ut till suppleanter.

Finner rätten att en juryman inte har styrkt laga förfall, skall jurymannen underrättas om det.

4 § Uteblir en juryman från huvudförhandlingen, skall en suppleant tillkallas, om uppskov med målet därigenom kan undvikas.

Har den uteblivne inte laga förfall, skall han åläggas att ersätta staten och parterna de kostnader som hans försummelse orsakat om förhandlingen måste ställas in. Rätten får dock minska ersättningen till ett skäligt belopp.

5 § När en fulltalig jury har samlats inför rätten, skall juryns medlemmar avlägga denna försäkran: "Jag NN lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag efter bästa förstånd skall besvara de frågor som framställs av rätten och aldrig röja vare sig vad som yttras under juryns överläggningar eller hur de enskilda medlemmarna röstar. Detta vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla."

6 § Vid huvudförhandlingen får jurymännen med rättens tillstånd framställa frågor till parter, vittnen, sakkunniga eller andra.

Vid fortsatt huvudförhandling skall juryn bestå av samma medlemmar som före avbrottet.

7 § I mål där talan grundas på ett påstående att ett tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott har begåtts skall rätten, sedan förhandlingen inför juryn blivit slutförd, utan dröjsmål till juryn skriftligen framställa frågan om brott föreligger enligt den eller de bestämmelser som åklagaren eller målsäganden har funnit tillämpliga.

Om talan grundas på ett påstående att flera brott har förövats, skall en särskild fråga framställas till juryn för varje brott. Om målets beskaffenhet eljest föranleder flera frågor, skall de framställas var för sig.

Innan frågorna till juryn slutligen avfattas, skall de parter som är närvarande få tillfälle att yttra sig över dem.

10 kap. Om överläggning och dom m.m.

1 § Juryn skall omedelbart utse en ordförande och överlägga i enrum om den eller de frågor som rätten har framställt. Om det begärs av en juryman, skall juryn under överläggningen sammanträda med rätten för att inhämta upplysningar om vad som föreskrivs i lag. Juryn får inte i rättens närvaro överlägga om sitt svar eller företa omröstning.

Juryn skall besvara de frågor som rätten har framställt med ja eller nej. Juryn får inte skiljas åt innan alla frågor har besvarats.

2 § Juryn skall under sin överläggning ha tillgång till rättens protokoll och de handlingar som har åberopats under huvudförhandlingen.

Juryns prövning skall grundas på vad som har kommit fram vid huvudförhandlingen inför juryn.

Juryns svar skall skriftligen överlämnas till rätten.

3 § Dom i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål skall meddelas senast på rättens första arbetsdag efter det att juryns svar har överlämnats. Om det är nödvändigt, får dock rätten besluta om anstånd för att besluta och avfatta domen. Anståndet får vara högst en vecka.

Juryn behöver inte vara närvarande när domen avkunnas.

4 § I mål där en målsägande har fört talan får rätten, om det finns skäl till det, besluta att vardera parten skall stå för sina egna rättegångskostnader. Ett sådant beslut får dock fattas endast om frågan om brott föreligger har prövats av en jury.

11 kap. Övriga bestämmelser

1 § Bestämmelser om ersättning till jurymän meddelas av regeringen.

2 § I mål om skadestånd på grund av brott skall rättegångsbalkens regler för de fall där förlikning inte är tillåten gälla i fråga om föreläggande för parterna att inställa sig och om verkan av parts utevaro.

3 § I fråga om rättegången i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål skall rättegångsbalken tillämpas i den mån inte annat följer av tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen eller bestämmelserna i denna lag.

4 § I tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål skall hovrätt bestå av fyra lagfarna domare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Genom lagen upphävs

1. lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål,
2. lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område,
3. radioansvarighetslagen (1966:756),
4. lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio,
5. lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar,
6. lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet och i fråga om radioprogram som har sänts och tystnadsplikter som har uppkommit dessförinnan.

2 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 19 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Allmänt åtal för brott som avses i 10 b och c §§ får såvitt avser filmer eller videogram väckas endast efter medgivande av statens biografbyrå.

Föreslagen lydelse

16 kap.
19 §¹

Allmänt åtal för brott som avses i 10 c § får väckas endast efter medgivande av statens biografbyrå. I fråga om brott som avses i 10 b § skall statens biografbyrå yttra sig innan allmänt åtal väcks såvitt avser filmer eller videogram.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse 1988:835.

3 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 och 8 §§ samt 49 kap. 4 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller någon bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om denna utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, kuratorer vid familjerådgivningsbyråer, som drivs av kommuner, landstingskommuner, församlingar eller kyrkliga samfälligheter, och deras biträden får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av 9 kap. 4 § sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrots dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utän hinder av vad som sägs i andra eller tredje stycket är andra än försvarare skyldiga att vittna i mål angående brott, för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intar motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt har erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio, 11 eller 16 § lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 2 § lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

8 §²

Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han infinder sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhöret

¹ Senaste lydelse 1988:257.

² Senaste lydelse 1983:497.

gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla en uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yttrande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yttrande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

49 kap.

4 §³

Talan mot underrätts beslut under rättegången skall föras särskilt, om rätten

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare eller ogillat ett yrkande härom;
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient delta i rättegången;

3. förelagt en part eller någon annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller också enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

3. förelagt en part eller någon annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

4. utlåt sig angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon, som ej är part eller intervenient, att gottgöra i rättegången vållad kostnad;

5. utlåt sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient;

6. utlåt sig i tvistemål angående kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål angående häktning eller åtgärd, som avses i 25-28 kap.;

7. avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan än part föreslagit;

8. utlåt sig i annat fall än som avses i 5 eller 7 i fråga som gäller allmän rättshjälp; eller

9. avslagit begäran om rättshjälp åt misstänkt i brottmål eller om ersättning eller förskott till part, som åtnjuter sådan förmån.

Särskild talan skall föras genom besvär. Är fråga om beslut, som avses i 1,

³ Senaste lydelse 1985:415.

2, 3, 7, 8 eller 9, åligge den som vill föra talan att, om beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge han ej vidare rätt till talan. Rätten pröve genast, om anmälan rätteligen gjorts.

I fråga om missnöjesanmälan av myndigheter, som enligt lag eller förordnande med stöd av lag är behöriga att överklaga beslut som avses i andra stycket, gäller följande. Har beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling vid vilken myndigheten inte har varit företrädd, skall missnöje anmälas senast en vecka från dagen för beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. Äldre föreskrifter gäller dock vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet och i fråga om tystnadsplikter som har uppkommit före ikraftträdandet.

4 Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 1 § konkurslagen (1987:672) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §

En gäldenär som är en fysisk person får inte under konkursen driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1976:125). Verksamhet som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen omfattas dock inte av förbudet.

En gäldenär som är en fysisk person får inte under konkursen driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1976:125). Verksamhet som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2, eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen omfattas dock inte av förbudet.

Om näringsförbud efter särskild prövning finns det bestämmelser i lagen (1986:436) om näringsförbud.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

5 Förslag till Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 3, 9, 12 och 16 §§ kreditupplysningslagen (1973:1173)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Kreditupplysningsverksamhet får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning i *tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning *på sådant sätt* som avses i tryckfrihetsförordningen och *ytrandefrihetsgrundlagen*.

9 §

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning anta att upplysningen kommer att användas av någon annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning i *tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning anta att upplysningen kommer att användas av någon annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning *på sådant sätt* som avses i tryckfrihetsförordningen och *ytrandefrihetsgrundlagen*.

12 §

Förekommer anledning till misstanke att en uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månadersperioden eller i register som används i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål vidta skäliga åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i en kreditupplysning som lämnats på annat sätt än *genom tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften under den senaste tolv måna-

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i en kreditupplysning som lämnats på annat sätt än som avses i tryckfrihetsförordningen och *ytrandefrihetsgrundlagen*, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften under den senaste tolv månadersperioden läm-

¹ Lagen omtryckt 1981:737

dersperioden lämnats i periodisk skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

nats i periodisk skrift *eller i en kreditupplysningsverksamhet som bedrivs genom återkommande offentliggöranden enligt yttrandefrihetsgrundlagen*, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften *eller motsvarande form av offentliggörande enligt yttrandefrihetsgrundlagen*. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Har en fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

16 §

Datainspektionen har rätt att företa inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att ta del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet skall lämna datainspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär för sin tillsyn.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet genom *utgivande av tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter *utgivandet kostnadsfritt tillställa* datainspektionen *ett exemplar av skriften*.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet genom *offentliggörande av kreditupplysning på sådant sätt* som avses i tryckfrihetsförordningen *och yttrandefrihetsgrundlagen* skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter *offentliggörandet se till att* datainspektionen *kostnadsfritt får del av det som offentliggjorts*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 1 och 17 §§ lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Patentbesvärsrätten prövar som förvaltningsdomstol överklagande av beslut av patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrivs i patentlagen (1967:837) eller med stöd därav utfärdade bestämmelser samt i mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område.

I fråga om överklagande av ett slutligt beslut av patentbesvärsrätten finns bestämmelser i patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område.

Ett beslut av patentbesvärsrätten, som inte är slutligt, får överklagas endast i samband med överklagande av beslut i själva målet. Ett beslut får dock överklagas särskilt när rätten har

1. ogillat invändning om jäv mot ledamot av rätten eller invändning om att hinder föreligger för talans prövning,
2. avvisat ombud eller biträde,
3. utdömt vite eller straff för underlåtenhet att iakttaga föreläggande eller ålagt vittne eller sakkunnig att ersätta kostnad som vållats genom försumelse eller tredska,
4. förordnat angående ersättning för någons medverkan i målet,
5. utlåtit sig i annat fall än som avses i 4 i fråga som gäller allmän rättshjälp.

Sådant särskilt överklagande som avses i andra stycket får göras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Beslutet överklagas till regeringsrätten genom besvär. Därvid tillämpas bestämmelserna i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och i 35-37 §§ samma lag om besvär över kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut skall innehålla uppgift

Föreslagen lydelse

1 §¹

Patentbesvärsrätten prövar som förvaltningsdomstol överklagande av beslut av patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrivs i patentlagen (1967:837) eller med stöd därav utfärdade bestämmelser samt i mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1991:00) med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

17 §²

I fråga om överklagande av ett slutligt beslut av patentbesvärsrätten finns bestämmelser i patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1991:00) med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

¹ Senaste lydelse 1987:427

² Senaste lydelse 1986:237.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop.

om att det krävs särskilt tillstånd för prövning av besvär till regeringsrätten
och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

1990/91:179

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

7 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 §, 16 kap. 1 § samt rubriken till 16 kap. sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. I sistnämnda hänseende innefattar bestämmelserna begränsning i den i tryckfrihetsförordningen stadgade rätten att ta del av allmänna handlingar.

Bestämmelserna avser förbud att röja uppgift, vare sig det sker muntligen eller genom att allmän handling lämnas ut eller det sker på annat sätt (sekretess).

Lagen innehåller även andra föreskrifter om allmänna handlingar.

I denna lag finns också bestämmelser om begränsning av den rätt att lämna meddelande för offentliggörande i tryckt eller därmed jämförbar skrift eller i radioprogram varom grundläggande bestämmelser ges i tryckfrihetsförordningen och radioansvarighetslagen (1966:756).

I denna lag finns också bestämmelser om begränsning av den rätt att lämna meddelande för offentliggörande i tryckt eller därmed jämförbar skrift eller i radioprogram, film, ljudupptagningar eller därmed jämförbart medium varom grundläggande bestämmelser ges i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen.

16 kap. Om ansvar på tryckfrihetsförordningens område för brott mot tystnadsplikt

16 kap. Om ansvar på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden för brott mot tystnadsplikt

1 §

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1-8 samt 5 § 1 och 3 *samma förordning*. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1-8 samt 5 § 1 och 3 *tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 yttrandefrihetsgrundlagen*. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 yttrandefrihetsgrundlagen i

¹ Lagen omtryckt 1989:713.

övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio, 11 eller 16 § lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 2 § lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar.

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. Punkten 2 skall dock tillämpas i sin äldre lydelse i fråga om tystnadsplikter som anges i den lydelsen.

8 Förslag till Lag om ändring i närradiolagen (1982:459)

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs i fråga om närradiolagen (1982:459)

dels att 5 och 13 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny bestämmelse, 16 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Tillstånd att sända närradio får ges först efter det att sammanslutningen har anmält vem som har utsetts till *programutgivare* enligt lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio.

Tillstånd att sända närradio får ges först efter det att sammanslutningen har anmält vem som har utsetts till *utgivare* enligt *ytrandefrihetsgrundlagen*.

13 §¹

Tillstånd att sända närradio får återkallas, om sammanslutningen

1. inte längre uppfyller kraven enligt 4 §,
2. bryter mot beslut om sändningstid eller låter annan i dess ställe utnyttja sändningstid som tilldelats sammanslutningen,

3. sänder program trots att varken behörig programutgivare eller ersättare för programutgivaren enligt lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio finns eller trots att anmälan om vem som är utsedd till programutgivare inte har gjorts,

4. *har sänt ett program som i en lagkraftig dom har befunnits innefatta ett ytrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av ytrandefriheten i närradio,*

5. bryter mot föreskrifterna i 10 eller 11 §,

6. inte utnyttjar rätten att sända under tre på varandra följande månader eller

7. inte erlägger avgift i ärende om närradio inom föreskriven tid, om sammanslutningen har förelagts att erlægga den vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

Innan dom som avses i första stycket 4 har vunnit laga kraft får närradionämnden återkalla tillståndet interimistiskt.

När ett tillstånd återkallas får nämnden bestämma en tid om högst ett år inom vilken sammanslutningen inte kan ges nytt tillstånd.

4. bryter mot föreskrifterna i 10 eller 11 §,

5. inte utnyttjar rätten att sända under tre på varandra följande månader eller

6. inte erlägger avgift i ärende om närradio inom föreskriven tid, om sammanslutningen har förelagts att erlægga den vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

16 §

Om en domstol funnit att ett program i närradion innefattat ett ytrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av ytrandefriheten, får

¹ Senaste lydelse 1985:597.

domstolen i domen återkalla sammanslutningens tillstånd att sända. I ett sådant beslut får domstolen också bestämma en tid av högst ett år inom vilken sammanslutningen inte får ges nytt tillstånd. Domstolen får förordna att beslutet skall gälla utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. I fråga om radioprogram som sänts före ikraftträdandet tillämpas de äldre bestämmelserna.

9 Förslag till Lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Den som är underkastad näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet,
2. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag,
3. vara stiftare av ett aktiebolag, ett bankaktiebolag, en sparbank eller ett försäkringsbolag,
4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, ett bankaktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening eller en sådan idcell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet,
5. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag eller ett försäkringsbolag,
6. i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges vid 4,
7. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring,
8. äga så många aktier i ett aktiebolag, ett bankaktiebolag eller ett försäkringsaktiebolag att hans andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse 1987:628.

10 Förslag till Lag om ändring i lagen (1991:00) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1991:00) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller arbetsförmedling som bedrivs av annan än den offentliga arbetsförmedlingen och som inte sker *genom utgivande av skrift på vilken* tryckfrihetsförordningen är tillämplig.

Med arbetsförmedling enligt lagen avses verksamhet som har till ändamål att skaffa arbete till arbetssökande eller arbetskraft åt arbetsgivare och som inte innebär uthyrning av arbetskraft enligt 2 §.

Denna lag gäller arbetsförmedling som bedrivs av annan än den offentliga arbetsförmedlingen och som inte sker *på det sätt som avses* i tryckfrihetsförordningen *eller yttrandefrihetsgrundlagen*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Lydelse enligt prop. 1990/91:124.

11. Förslag till Lag om ändring i lagen (1986:3) om rundradiosändning av finländska televisionsprogram

Prop.
1990/91:179

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1986:3) om rundradiosändning av finländska televisionsprogram skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

För sändningen gäller inte 6 och 7 §§ radiolagen (1966:755) och ej heller radioansvarighetslagen (1966:756).

För sändningen gäller inte 6–18 §§ radiolagen (1966:755).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om radioprogram som har sänts före ikraftträdandet.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 april 1991

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Hellström, Johansson, Lindqvist, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Lööw, Persson, Molin, Larsson, Åsbrink

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om följdlagstiftning till yttrandefrihetsgrundlagen m.m.

1 Inledning

Enligt beslut av regeringen den 22 november 1990 har en proposition om yttrandefrihetsgrundlag m.m. överlämnats till riksdagen (prop. 1990/91:64). Propositionen innebär att en ny grundlag skall gälla till skydd för yttrandefriheten i ljudradio, television, filmer, videogram och ljudupptagningar m.fl. moderna massmedier. Yttrandefrihetsgrundlagen bygger på de tryckfrihetsrättsliga grundsatserna, vilka i väsentliga hänseenden ligger till grund också för den nuvarande radorättsliga lagstiftningen. Förslaget innebär även vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen (TF), som skall fortsätta att gälla till skydd för det tryckta ordet, och regeringsformen (RF). Förslagen avses träda i kraft den 1 januari 1992.

Den nu omtalade propositionen innehåller endast förslag till ändringar i grundlag. I propositionen förutskickades att förslag till lagstiftning på lägre nivå skulle läggas fram under våren 1991 (prop. 1990/91:64 s. 23). Jag skall nu ta upp frågan om sådana förslag.

Till grund för propositionen i grundlagsärendet ligger det förslag som år 1984 avgavs av yttrandefrihetsutredningen (YFU) i betänkandet (SOU 1983:70) Värna yttrandefriheten. Det förutsatte i likhet med propositionens förslag att vissa frågor skulle regleras genom vanlig lag. Yttrandefrihetsutredningen överlämnade år 1986 betänkandet (Ds Ju 1986:4) Förslag om följdlagstiftning till en grundlagsreform angående yttrandefriheten.

Det betänkandet har remissbehandlats (med undantag för några delar som inte är aktuella nu). En förteckning över remissinstanserna bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. En sammanställning av remissyttrandena har upprättats i justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 86-3477).

Yttrandefrihetsutredningens nyss nämnda betänkande med förslag om följdlagstiftning och remissyttrandena över det utgör en grundval för mina förslag i detta ärende. På samma sätt som i fråga om yttrandefrihetsgrundlagen aktualiserar emellertid den utveckling som har ägt rum efter det att be-

tänkandet avgavs en del ytterligare frågor. Samtidigt är vissa andra av de förslag utredningen lade fram i betänkandet inte längre aktuella. Dit hör frågan om rätt att överklaga marknadsdomstolens beslut. Den frågan kan komma att övervägas i annat sammanhang.

Meddelarskyddskommittén avgav i mars 1990 betänkandet (SOU 1990:12) Meddelarrätt. Betänkandet ligger till grund för vissa delar av förslagen i prop. 1990/91:64. Det gäller grundlagsföreskrifterna om tystnadsplikt för journalister m.fl. och källskyddet för skrifter som trycks utomlands. Vissa förslag till ändringar i vanlig lag som kommittén har lagt fram avser jag att behandla i detta ärende.

Hovrättslagmannen Lennart Groll har i en framställning till justitiedepartementet den 15 februari 1989 anfört att den nuvarande regleringen vållar osäkerhet om hur rätten skall vara sammansatt i yttrandefrihetsmål som prövas i hovrätt. Ett klarläggande genom lagstiftning är därför enligt hans mening önskvärt. Framställningen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Framställningen har remissbehandlats. Yttranden har inkommit från justitiekanslern (JK), Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, riksdagens ombudsmän (JO), domstolsverket, kabelnämnden, närradionämnden, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Svenska tidningsutgivareföreningen, Svenska journalistförbundet, Sveriges Radio Aktiebolag och Sveriges närradioförbund. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr 89-506). Jag tar nu upp även denna fråga.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 21 mars 1991 att inhämta lagrådets yttrande över vissa lagförslag som upprättats inom justitiedepartementet. De till lagrådet remitterade lagförslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

Lagrådet har yttrat sig över förslagen den 9 april 1991. Lagrådets yttrande bör fogas till protokollet som *bilaga 4*. Lagrådet har föreslagit en omformulering av 3 kap. 20 § förslaget till lag med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. I övrigt har lagrådet lämnat förslagen utan erinran. Som framgår av vad jag anför i det följande (specialmotiveringen till 3 kap. 20 § förslaget till lag med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden) kan jag ansluta mig till vad lagrådet har anfört. Därtill bör vissa redaktionella justeringar göras i de remitterade förslagen.

Jag disponerar min framställning i det följande så att jag först berör en del lagstiftningsfrågor i anslutning till yttrandefrihetsgrundlagen som inte tas upp i detta sammanhang (avsnitt 2.1). Därefter går jag in på utformningen av den nu aktuella följdlagstiftningen (avsnitt 2.2). Slutligen tar jag upp några speciella frågor, nämligen vissa rättegångsfrågor (avsnitt 2.3) och en fråga om utgångspunkten för beräkning av tiden för preskription av yttrandefrihetsbrott i filmer (avsnitt 2.4).

2 Allmän motivering

Prop.
1990/91:179

2.1 Utgångspunkter för följdlagstiftningen

I yttrandefrihetsgrundlagen liksom i tryckfrihetsförordningen är en av de bärande principerna att grundlagen är exklusiv i den meningen att den inom sitt tillämpningsområde uttömmande anger vilka begränsningar av yttrandefriheten som är förenliga med grundlagen. Också i likhet med sin äldre förebild tillåter yttrandefrihetsgrundlagen att föreskrifter om sådana begränsningar meddelas på lägre konstitutionell nivå genom att den hänvisar till sådan lagstiftning på vissa punkter.

Till en del rör det sig om föreskrifter som är nödvändiga men som har tett sig alltför detaljbetonade för att behöva finnas i grundlag samtidigt som de ofta måste vara tämligen utförliga. Till denna kategori hör i första hand närmare bestämmelser om rättegången (jämför lagen /1949:164/ om rättegången i tryckfrihetsmål). I andra fall tillåter grundlagen att bestämmelser meddelas i annan lag utan att dessa bestämmelser behövs för att grundlagen skall kunna tillämpas. En viktig kategori av sådana bestämmelser är de som utgör den s.k. brottskatalogen och som motsvaras av olika ansvarsregler i brottsbalken.

På de olika punkter i yttrandefrihetsgrundlagen där det sålunda finns hänvisningar till regler i annan lagstiftning uppkommer frågan om vilken följdlagstiftning som bör ske. Det kan också nu finnas föreskrifter som strider mot den nya grundlagen och som alltså måste upphävas eller anpassas till denna. Slutligen kan det finnas bestämmelser som blir överflödiga därför att de reglerar samma sak som föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen.

Det kan alltså finnas många frågor som behöver tas upp som en konsekvens av yttrandefrihetsgrundlagen. I en del fall föreligger det dock redan lämpliga bestämmelser, och något följdlagstiftningsbehov finns därför inte. I andra fall pågår det överväganden vars resultat bör avvaktas innan ställning tas till hur framtida regler bör vara utformade. Inte heller i de fallen är det aktuellt att behandla frågorna i detta sammanhang.

Jag avser att nu närmast redovisa de frågor som inte bör tas upp i detta lagstiftningsärende av skäl som jag nyss nämnt. Jag kommer därvid att följa den ordning i vilken yttrandefrihetsgrundlagens paragrafer hänvisar till andra bestämmelser.

Enligt *1 kap. 3 §* andra stycket får genom lag meddelas föreskrifter om granskning och godkännande av filmer, videogram och andra upptagningar av rörliga bilder som skall visas offentligt. Sådana föreskrifter finns redan i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram. Dessa är förenliga med den nya grundlagen.

Radiolagens bestämmelse med förbud mot censur (8 §) är tillämplig också på radio- och TV-sändningar som faller utanför yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde och blir därför inte överflödiga. Bestämmelsen föreslås dock ändrad i prop. 1990/91:149. Även föreskrifterna i 3 § radiolagen om rätt att inneha mottagare m.m., i 5 § tredje stycket radiolagen om redaktionell självständighet och i 5 a § första stycket radiolagen om rätt att vidareända rundradioprogram i trådnät kan fortsätta att gälla utan hinder av att de delvis

får motsvarigheter i 1 kap. 3 § tredje stycket, 3 kap 1 § och 3 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen. Enligt direktiven till radiolagsutredningen (dir. 1985:27) ingår det i utredningens uppgifter att se över radiolagstiftningen i systematiskt, terminologiskt och lagtekniskt hänseende. De frågor jag nu har pekat på bör därför anstå till det sammanhanget.

Tredje stycket i 1 kap. 6 § medger att det i lag föreskrivs om undantag från yttrandefrihetsgrundlagen i fråga om radio- och TV-program som huvudsakligen är avsedda att tas emot utomlands och sådana program som sänds genom tråd men inte är avsedda för någon större allmänhet.

Den första frågan kommer att beröras i det följande (se specialmotiveringen till 3 kap. 11 §). I ett större sammanhang blir den aktuell i samband med den lagstiftning rörande radioprogram som länkas upp till satelliter för vidare befordran till allmänheten som nu förbereds av radiolagsutredningen. Syftet med det lagförslaget är att göra det möjligt för Sverige att uppfylla de åtaganden som följer med en anslutning till den europeiska konventionen om gränsöverskridande television. Som framgått av min redogörelse för konventionen i grundlagsärendet (prop. 1990/91:64 s. 50 f.) medför detta att det i lagstiftningen kan komma att tas in bestämmelser om programmets innehåll i vissa hänseenden liksom föreskrifter om tillsynen av att bestämmelserna efterlevs.

Frågan om lagstiftning för trådsändningar övervägs för närvarande av radiolagsutredningen (U 1985:05), varför jag inte tar upp den nu.

I 1 kap. 12 § första stycket hänvisas till bestämmelserna i 1 kap. 8 och 9 §§ TF som medger att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om upphovsmäns rättigheter, annonser om alkohol eller tobak, kreditupplysningsverksamhet och tillvägagångssätt för anskaffande av uppgifter. Den nya grundlagen medför inte något behov av att ändra nuvarande föreskrifter i dessa ämnen.

Andra stycket i samma paragraf tillåter att det i lag meddelas föreskrifter om förbud i övrigt mot kommersiell reklam m.m. i radio- och TV-program. Frågan om i vilken utsträckning reklam m.m. skall få förekomma i radio och TV har behandlats i en parlamentarisk beredningsgrupp inom utbildningsdepartementet. Förslag till lagstiftning om sådan reklam m.m. har nyligen lagts fram i prop. 1990/91:149. Det saknas därför anledning att här gå in på denna fråga.

Enligt *3 kap. 1 §* hindrar inte den principiella rätten att sända radio- och TV-program genom tråd att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning eller om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp. Min uppfattning är att de nu berörda frågorna bör anstå, och jag skall strax motivera detta.

Innan dess vill jag dock nämna att nuvarande lagstiftning om lokala kabelsändningar bygger på ett system med tillståndskrav som inte är förenligt med den nya grundlagen. Frågan om nya regler om trådsändningar behandlas för närvarande av radiolagsutredningen vars förslag väntas under denna vår. Jag går därför inte in på detta anpassningsproblem.

I frågan om skyldighet att upplåta utrymme för sändningar (s.k. must

carry) lämnar grundlagen utrymme för lagstiftning bl.a. om plikt för nätinnehavare att genom avtal upplåta sådant utrymme till den som önskar begagna nätet. I grundlagsärendet anfördes som ett led i de allmänna övervägandena om möjligheterna att föreskriva etableringsfrihet för trådsändningar att en föreskrift om skyldighet för innehavare av kabelnät att upplåta tillgängligt utrymme åt den som begär det skulle undanröja en invändning mot tanken på etableringsfrihet (prop. 1990/91:64 s. 88). En sådan föreskrift skulle enligt vad som anfördes ha till ändamål att säkerställa tillgång till trådnäten för alla.

Samtidigt framhölls emellertid att en upplåtelseskyldighet inte skulle kunna vara utan begränsningar. Den borde inte kunna innebära en förpliktelse att öka sändningskapaciteten, om denna inte räckte till. Och den närmare utformningen av de föreskrifter som skulle bli nödvändiga antogs bjuda på flera problem. De väntades komma att gälla t.ex. regleringen av prisfrågor, tvistlösning och sanktioner. Problemen kunde överväga fördelarna.

Föreskrifter om en upplåtelseskyldighet av det slag som diskuterades i grundlagsärendet är inte nödvändiga för att den nya grundlagsregleringen skall kunna tillämpas. Som framgätt i grundlagsärendet skulle de tillgodose mediepolitiska hänsyn snarare än konstitutionella (jämför prop. 1990/91:64 s. 87).

Den nya lagstiftning om trådsändningar som nu förbereds av radiolagsutredningen skall enligt direktiven utformas med hänsyn tagen till bl.a. de erfarenheter som vunnits i den praktiska tillämpningen av den ordning som har gällt hittills. Först om det skulle visa sig att utvecklingen på trådsändningsområdet får konsekvenser som inte kan anses godtagbara från allmän synpunkt finns det enligt min mening anledning att aktualisera frågan om lagstiftning till skydd för möjligheterna för var och en att få tillgång till trådnäten på det sätt som diskuterats i grundlagsärendet. Denna fråga bör alltså inte behandlas vidare i det nu aktuella lagstiftningsärendet. Även övriga frågor om skyldighet att befordra vissa program i trådnät bör behandlas i annan ordning. Dessa frågor kommer att aktualiseras av de förslag som radiolagsutredningen lägger fram.

Beträffande frågan om lagstiftning mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp bygger avfattningen av grundlagsförslaget på den reglering som nu gäller enligt lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar (jämför prop. 1990/91:64 s. 115). Den nu gällande ordningen att prövning av frågor om sådana ingripanden skall göras av domstol med jury läggs fast i 3 kap. 5 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar innebär att fortsatt vidare-sändning av en programkanal från satellit får förbjudas i vissa fall. Det gäller om kanalen i viss närmare angiven omfattning har innehållit skildringar av sexuellt våld eller tvång eller vissa andra särskilt grova våldsskildringar, om kanalen har varit ensidigt inriktad på sändningar av pornografiska bilder eller våldsskildringar i bild eller det vid upprepade tillfällen har förekommit program med ett rasistiskt innehåll (11 §). Ett tillstånd till s.k. egensändningar kan återkallas på liknande grunder (12 §).

Beslut om förbud och återkallelse enligt lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar får fattas endast om det med hänsyn till gärningarnas art och programkanalens karaktär och inriktning är godtagbart från yttrande- och informationsfrihetssynpunkt. Frågor om sådana beslut skall i övrigt bedömas enligt samma grunder som gäller för bedömning av missbruk av tryckfriheten enligt 1 kap. 4 § TF (13 §). Besluten skall komma till efter ett förfarande inför domstol med jury och på talan av justitiekanslern. Förfarandet är uppbyggt efter tryckfrihetsrättsligt mönster. Eftersom det inte rör sig om en straffrättslig process eller en tvist mellan enskilda är dock överensstämmelsen inte fullständig.

En reglering av den typ som nu har beskrivits kan finnas även enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Det finns därför inte anledning att gå närmare in i sak på föreskrifterna om förbud och återkallelse i lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar i det nu förevarande sammanhanget.

Om övriga delar av den lagen upphävs uppkommer emellertid frågan var de åsyftade reglerna bör placeras. En möjlighet är givetvis att de får sin plats tillsammans med de övriga föreskrifter som enligt vad jag förordar i detta ärende bör meddelas på TFs och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Det skulle innebära att de arbetades samman med de rättegångsregler som skall gälla för brottmål och tvistemål som skall handläggas i yttrandefrihetsrättsliga former.

En annan lösning torde dock från lagsystematisk synpunkt ligga närmare till hands. Den skulle innebära att föreskrifterna fick sin plats i en ny lagreglering av trådsändningarna. En sådan förbereds nu av radiolagsutredningen. Frågan bör därför bedömas först när resultatet av utredningens arbete föreligger. Föreskrifterna om ingripanden mot trådsändningar utan samband med ansvarstalan bör alltså inte tas upp i det nu aktuella lagstiftningsärendet.

Enligt 3 kap. 2 § första stycket får rätten att sända radio- och TV-program på annat sätt än genom tråd regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Andra stycket i paragrafen anger att det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Radiolagen innehåller föreskrifter om rätt att sända radio- och TV-program. Vissa ändringar av den lagen föreslås i den förut nämnda prop. 1990/91:149, bl.a i anslutning till yttrandefrihetsgrundlagen. Frågan om fördelningen av radiofrekvenser utreds av frekvensrättsutredningen (K 1990:02). Jag går därför inte in på de frågor som aktualiseras av de nu behandlade grundlagsbestämmelserna.

Av 3 kap. 2 § tredje stycket följer att närmare föreskrifter om möjlighet för sammanslutningar att få tillstånd att sända radioprogram i lokala radiosändningar meddelas i lag. Utredningen (U 1988:07) om vissa närradiofrågor har lagt fram förslag till ändringar i närradiolagstiftningen. Remissbehandlingen av förslagen har nyligen avslutats, och jag saknar anledning att nu ta upp frågan om denna lagstiftnings framtida utformning i sak i annan mån än som beror på nästa grundlagsparagraf som jag behandlar.

13 kap. 5 § första stycket slås fast att frågor om rätt att sända radioprogram skall kunna prövas av domstol eller av en nämnd, vars sammansättning är

bestämd i lag och vars ordförande skall vara eller ha varit ordinarie domare. Prövningen av beslut av regeringen skall göras av domstol och behöver endast avse beslutets laglighet. Enligt andra stycket skall en sådan fråga prövas av domstol under medverkan av jury enligt de närmare bestämmelser som meddelas i lag, om det gäller ett ingripande på grund av missbruk av yttrandefriheten och saken inte rör överträdelse av sådana föreskrifter eller villkor i fråga om kommersiell reklam m.m. som avses i 1 kap. 12 § andra stycket.

Grundlagens föreskrifter om tillgång till domstolsprövning kan bli av betydelse i frågor av flera slag. Jag tar i det närmast följande upp deras betydelse i två hänseenden, nämligen i fråga om rätten att sända radioprogram genom tråd och rätten att sända radioprogram på annat sätt i vissa fall. Jag kommer senare (avsnitt 2.3.2) att ta upp frågan om tillgång till domstolsprövning vad gäller närradiosändningar.

Såvitt gäller trådsändningar innebär som förut har framgått det medgivande till lagstiftning som framgår av 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen att frågor om skyldighet att lämna utrymme för vissa program kan uppkomma. Vidare kan frågor om ingripanden mot fortsatta trådsändningar med ett visst innehåll bli aktuella. Det gäller ursprungliga trådsändningar såväl som vidareändringar av eterburna sändningar, t.ex. sådana som förmedlas via satellit.

Kravet på tillstånd för trådsändningar kan som förut har framgått inte längre upprätthållas när yttrandefrihetsgrundlagen har trätt i kraft. Den nu gällande regleringen är dock uppbyggd kring tillståndskravet. Föreskrifterna måste därför göras om. Det gäller såväl föreskrifterna om ingripanden mot fortsatta sändningar med en viss inriktning av utbudet som reglerna om skyldighet att bereda utrymme för vissa program i trädneten.

Om ny lagstiftning om trådsändningar i de avseenden som yttrandefrihetsgrundlagen medger antas av riksdagen måste den uppfylla kravet på tillgång till domstolsprövning enligt 3 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen. Denna fråga kommer att beaktas i det fortsatta arbetet med en lagreglering av trådsändningarna.

Trådlösa radiosändningar kan äga rum bl.a. enligt lagen (1981:508) om radiotidningar. Tillstånd till sådana sändningar meddelas av taltidningsnämnden (2 § förordningen /1981:512/ om radiotidningar). Nämnden kan också på administrativa grunder återkalla tillstånd (5 § förordningen). Beslut om tillstånd får inte överklagas (6 § förordningen). Beslut om återkallelse får överklagas hos kammarrätten, om det har meddelats av en annan myndighet än regeringen (7 § andra stycket lagen om radiotidningar). Föreskrifter om taltidningsnämndens sammansättning finns i förordningen (1988:674) med instruktion för taltidningsnämnden.

Enligt det i prop. 1990/91:64 framlagda förslaget till lag om ändring i tryckfrihetsförordningen (1 kap. 7 §) kommer sådana sändningar som avses i lagen om radiotidningar att i stor utsträckning behandlas enligt TF som en bilaga till den tryckta skrift som utgör förlaga för sändningens innehåll, dvs. för radiotidningen. I fråga om rätten att bedriva sändningar gäller emellertid enligt förslaget 3 kap. yttrandefrihetsgrundlagen. Därav följer att kravet på tillgång till domstolsprövning i frågor om rätt att sända radioprogram blir tillämpligt. Och för sådana radiotidningar som sammanställs ur flera förlagor

gäller yttrandefrihetsgrundlagens föreskrifter om radioprogram i alla avscenden.

Det kan möjligen sättas i fråga om den ordning som enligt det nu anförda gäller i fråga om radiotidningarna fullt ut tillgodoser det krav på prövningsmöjligheter som gäller enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Såvitt avser beslut om återkallelse av tillstånd är kravet på tillgång till domstolsprövning visserligen uppfyllt genom möjligheten att överklaga taltidningsnämndens beslut till kammarrätten och den möjlighet att få till stånd en prövning av regeringsbeslut som framgår av lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut m.m.

Men när det gäller beslut i frågor om att meddela tillstånd finns för närvarande inte någon möjlighet att överklaga. Visserligen är det möjligt att få en laglighetsprövning till stånd med stöd av lagen om rättsprövning. Kravet på tillgång till domstolsprövning kan emellertid knappast anses uppfyllt med detta. Det framgår av den slutliga utformningen av förslaget till yttrandefrihetsgrundlag, som bygger på att en prövning enligt lagen om rättsprövning i dessa sammanhang i realiteten avser frågor där regeringen beslutar i första instans (se prop. 1990/91:64 s. 118, 211, 219). Frågan uppkommer alltså om den nuvarande ordningen kan bestå.

Om fullföljdsförbudet upphävs följer av allmänna rättsgrundsatser att beslut i frågor om meddelande av tillstånd att sända radiotidningar kommer att kunna överklagas till regeringen. Möjligheten till överprövning av beslut enligt lagen om rättsprövning kommer då att gälla regeringens beslut. Kravet på tillgång till domstolsprövning blir därmed tillgodosett i enlighet med 3 kap. 5 § första stycket andra meningen yttrandefrihetsgrundlagen eftersom prövningen av beslut av regeringen endast behöver avse beslutets laglighet. Mot den nu skisserade ordningen kan dock anföras att den strider mot strävandena att regeringen i möjligaste mån inte skall handlägga förvaltningsärenden.

Frågan hur möjligheten att få till stånd en överprövning av beslut av den art som nu är i fråga skall ordnas kräver på grund av det anförda vissa ytterligare överväganden som inte lämpligen kan göras i detta lagstiftningsärende. Chefen för utbildningsdepartementet kommer därför senare att för regeringen anmäla frågan om hur reglerna om överklagande av beslut i ärenden om rätt att sända radiotidningar bör utformas.

Den möjlighet som 3 kap. 6 och 9 §§ ger till föreskrifter i lag om skyldighet att lämna radio- och TV-program samt filmer och videogram till arkiv m.m. utnyttjas i lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar och i lagen om granskning och kontroll av filmer och videogram. Dessa lagar behöver inte ändras med anledning av nu nämnda paragrafer.

Enligt 3 kap. 7 § och 12 § tredje stycket får föreskrifter i lag meddelas i syfte att förebygga spridning av kartor m.m. som innehåller upplysningar av betydelse för rikets försvar (jfr 6 kap. 2 § andra stycket TF). Sådana föreskrifter finns redan, och de behöver inte anpassas till den nya grundlagen.

Föreskrifter i lag som begränsar rätten att sprida filmer och andra upptagningar får enligt 3 kap. 11 § och 12 § första stycket finnas. Vad som avses är brottsbalkens bestämmelser om otillåten utlämning av film eller videogram

(16 kap. 10 c §). otillåtet förfarande med pornografisk film (16 kap. 11 §) och förledande av ungdom (16 kap. 12 §), vilka inte behöver ändras med anledning av yttrandefrihetsgrundlagen.

13 kap. 12 § andra stycket tilläts kriminaliseringen av den som bryter mot föreskrifterna i lagen om kontroll och granskning av filmer och videogram. Den lagen behöver inte ändras i detta sammanhang. Detsamma gäller de föreskrifter i samma lag som enligt *3 kap. 14 §* får avse anmälningsskyldighet för den som yrkesmässigt säljer eller hyr ut filmer och videogram.

Yttrandefrihetsbrotten enligt *5 kap. 1 §*, undantagen från meddelar- och anskaffarfriheten enligt *5 kap. 3 §* samt påföljdsbestämningen för yttrandefrihetsbrott enligt *5 kap. 4 §* regleras liksom i motsvarande fall i TF genom olika föreskrifter i brottsbalken och sekretesslagen, som inte bör ändras i detta sammanhang. Detsamma gäller hänvisningarna i *5 kap. 6 §* i fråga om särskild rättsverkan vid olaga våldsskildring och *7 kap. 1 §* beträffande påföljdsbortfall, angivelse och enskilt åtal samt åtalspreskription för olaga våldsskildring och barnpornografibrott.

Radionämndens verksamhet har fått grundlagsförankring i *7 kap. 4 §*. Föreskrifterna härom behandlas i prop. 1990/91:149 och tas därför inte upp här. Jag har i det föregående berört frågan om föreskrifter för att upprätthålla efterlevnaden av sådan lagstiftning som kan komma att antas med stöd av *1 kap. 6 §* tredje stycket.

I *7 kap. 5 §* syftas på de bestämmelser i lagen om granskning och kontroll av filmer och videogram som avser särskilt tillsynssystem för att motverka olaga våldsskildringar. Behov finns inte att här föreslå ändringar av dessa bestämmelser.

Allmänna bestämmelser om skadestånd skall enligt *8 kap. 1 § andra stycket samt 3 och 4 §§* vara tillämpliga. Anledning saknas att nu ändra dessa bestämmelser. Detsamma gäller hänvisningarna i *10 kap. 2 §* till lagen (1966:78) om förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet och i *11 kap. 1 §* till bestämmelserna i rättegångsbalken om resning m.m.

I grundlagspropositionen föreslås också ett nytt andra stycke i *1 kap. 7 § TF*. Detta behandlar sådana förlagetrogna versioner av periodiska skrifter som sprids som radio- eller TV-program, filmer eller videogram eller ljudupptagningar m.m. och som i princip jämföras med en bilaga till den periodiska skrifterna i yttrandefrihetsrättsligt avseende. Lagrummet hänvisar till *3 kap. yttrandefrihetsgrundlagen* beträffande bestämmelser om rätt till sändningar. Några särskilda nya eller ändrade regler på denna punkt bör inte föreslås i detta ärende i enlighet med vad som förut sagts om *3 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen*.

Mitt förslag: I en särskild lag samlas dels de föreskrifter som i detta ärende bör meddelas som en konsekvens av yttrandefrihetsgrundlagen, dels motsvarande bestämmelser på det tryckfrihetsrättsliga området. Detta medför att lagen med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål och 1977 års lag med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område ersätts av den nya lagen. Denna kommer vidare att innehålla motsvarigheter till föreskrifter i de radio-rättsliga ansvarighetslagarna i den utsträckning detta behövs. Dessa lagar kan därför upphävas.

YFUs förslag överensstämmer i princip med mitt.

Remissinstanserna har anslutit sig till förslaget.

Skälen för mitt förslag: Av de bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen som hänvisar till annan lagstiftning återstår att behandla dem i 3 kap. 6 § (delvis), 9 § (delvis) och 13 §, 4 kap. 1, 2, 4, 6 och 7 §§, 6 kap. 1 §, 7 kap. 1 § (delvis) och 3 § samt 9 kap. 1 §. Vidare finns i det nya andra stycket i 1 kap. 7 § TF en hänvisning till annan lag i fråga om skyldighet att spela in eller bevara sådana tidningsversioner som avses där.

Det gäller här frågor av samma eller liknande slag som regleras i de två lagar som kompletterar tryckfrihetsförordningen, nämligen 1949 års lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål och lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område. I likhet med YFU ser jag det därför som naturligt att de föreskrifter som nu är aktuella till följd av yttrandefrihetsgrundlagen och de som redan finns i anslutning till tryckfrihetsförordningen samordnas i en enda lag. En viss regelförenkling uppnås härigenom.

När det gäller den nya lagens utformning anser jag det lämpligt att i möjligaste mån följa YFUs förslag.

Mitt förslag innebär att förutom 1949 och 1977 års lagar även de nuvarande radorättsliga ansvarighetslagarna kan upphävas och att de motsvarigheter till föreskrifter i dessa som bör finnas i vanlig lag tas in i den nya lagen. Det kan nämnas att vissa av dessa föreskrifter nyligen har föreslagits ändrade genom prop. 1990/91:94.

Sammanfattningsvis innebär mitt förslag att i huvudsak följande frågor kommer att regleras i den nya lagen: ägare och utgivare av periodiska skrifter, utgivare av radio- och TV-program och av filmer, videogram och ljudupptagningar, bevarande av exemplar och inspelningar, åtal och tvångsmedel samt rättegången i tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål.

2.3 Vissa rättegångsfrågor m.m.

2.3.1 Hovrätts sammansättning i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål

Mitt förslag: Hovrätten skall i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål bestå av fyra juristdomare.

Skrivelsens förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har i allmänhet anslutit sig till förslaget. JK och Sveriges Radio Aktiebolag har dock anfört annan mening.

Bakgrunden till mitt förslag: I fråga om rättegången i tryckfrihetsmål gäller vissa särskilda regler. I mål vari talan förs om ansvar skall frågan huruvida brott föreligger prövas av en jury, om inte parterna avstår från det. Reglerna omfattar även mål om enskilt anspråk. Den särskilda regleringen framgår av TF och lagen med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål. Föreskrifterna tar sikte på handläggningen i första instans.

Denna ordning har i princip gällt sedan tillkomsten av TF. Den har alltså tillkommit vid en tid då nämndemän förekom endast i underrätter.

Numera deltar nämndemän i hovrätten vid prövningen av brottmål. Hovrättens sammansättning i ett tryckfrihetsmål blir därigenom beroende av om straffansvar yrkas eller om endast skadeståndstalan förs (2 kap. 4 § rättegångsbalken).

I det förra fallet skall hovrätten bestå av tre lagfarna ledamöter och två nämndemän. Om det i ett brottmål inte förekommer anledning att döma till svårare straff än böter, behöver nämndemän dock inte delta. Är det fråga om enbart en skadeståndstalan är hovrätten domförd med fyra lagfarna domare.

I en skrivelse till justitiedepartementet den 15 februari 1989 har hovrättslagmannen Lennart Groll anfört att de föreskrifter som numera gäller för hovrätts sammansättning i skilda mål leder till olika resultat i fråga om tryckfrihetsmål beroende på vad talan går ut på och i vilken form den har prövats av tingsrätten. Enligt skrivelsen vållar den nuvarande ordningen osäkerhet i fråga om den sammansättning som skall väljas då hovrätt prövar yttrandefrihetsmål. Ett klarläggande förklaras därför vara önskvärt.

Enligt skrivelsen kan det hävdas att tanken bakom jursystemet varit att ansvarsfrågan i tryckfrihetsmål primärt skall prövas av en kvalificerad krets lekmän. Om juryn funnit skäl till fällande dom skall därefter en strikt juridisk prövning ske genom ett juristkollegium. Överinstansernas prövning är begränsad till den ram som dragits upp genom juryprövningen. I skrivelsen anförs att det kan te sig främmande att en lekmanprövning ånyo kommer in genom att nämndemän deltar i hovrättens avgörande. Skrivelsen utmynnar i förslaget att hovrätten i yttrandefrihetsmål, oberoende av om talan förs om ansvar och av målets beskaffenhet i övrigt, skall vara sammansatt av fyra juristdomare.

JK förklarar i sitt remissyttrande att han kan dela synpunkten att det kan te sig främmande att nämndemän deltar i hovrättens avgörande. De problem

som berörs i skrivelsen har emellertid enligt JK sin grund i de allmänna reglerna om hovrätts sammansättning, särskilt om medverkan av nämndemän. Att nu mönstra ut nämndemännen ur rättegången i yttrandefrihetsmålen kan enligt JK innebära ett ställningstagande till nämndemännens domarroll i hovrättsprocessen i brottmål över huvud taget. Det kan således enligt JK ifrågasättas om inte den genom skrivelsen väckta frågan borde få en mer allsidig belysning. JKs yttrande innebär att han inte är beredd att för närvarande tillstyrka det förslag som skrivelsen innehåller.

Sveriges Radio Aktiebolag har uttalat sig till förmån för en sammansättning med tre juristdomare och två nämndemän vid hovrättens prövning av yttrandefrihetsmål i vilka talan förs om ansvar eller skadestånd. Enligt bolagets mening främjas yttrandefrihetens intressen av att lekmannavärderingar kan göra sig gällande även i hovrätten.

Skälen för mitt förslag: Till en början vill jag peka på att det utvidgade grundlagsskydd för yttrandefriheten som har föreslagits i prop. 1990/91:64 innebär att en jury kan komma att medverka i rättegången i första instans i fler fall än för närvarande. De nackdelar som enligt den förut nämnda skrivelsen är förenade med den nuvarande ordningen i frågan om hovrättens sammansättning i yttrandefrihetsmål kan alltså komma att accentueras.

Den syn på frågan om lekmannamedverkan i tryck- och yttrandefrihetsmål som kommer till uttryck i skrivelsen förtjänar också instämmande. Eftersom den särskilda rättegångsordningen för tryck- och yttrandefrihetsmål på ett radikalt sätt skiljer sig från vad som gäller för andra mål just i fråga om lekmännens medverkan behöver en ändring av reglerna om hovrätts sammansättning i sådana mål enligt min mening inte tillmätas någon principiell räckvidd såvitt gäller lekmäns medverkan i hovrätt i andra mål. Jag förordar därför att reglerna om hovrätts sammansättning i tryck- och yttrandefrihetsmål ändras i enlighet med vad som har föreslagits i skrivelsen så att endast lagfarna domare deltar i hovrättens prövning. Eftersom antalet lagfarna domare i tryckfrihetsmål i tingsrätt normalt är tre, bör i enlighet med de principer som ligger bakom rättegångsbalkens nuvarande regler för hovrätts sammansättning antalet lagfarna domare i hovrätt bestämmas till fyra. Den nya ordningen bör komma till uttryck i den nya lag som jag föreslår i detta ärende.

2.3.2 Tillgång till domstolsprövning i frågor om rätten till närradiosändningar m.m.

Mitt förslag: Närradiolagen ändras så att beslut om återkallelse av tillstånd i vissa fall skall prövas av domstol i yttrandefrihetsrättslig ordning.

Skälen för mitt förslag: I avsnitt 2.1 har jag berört föreskriften i 3 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen om tillgång till domstolsprövning i frågor om rätten att sända radioprogram. Där har jag också berört vilken betydelse denna föreskrift får i fråga om trådsändningar och vissa eterburna sändningar. Jag tar nu upp frågan om grundlagsföreskriftens betydelse för den nu gällande

ordningen i fråga om eterburna sändningar i övrigt. Det blir därvid särskilt anledning att beröra närradioområdet.

I 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen medges att rätten att sända radio-program på annat sätt än genom tråd regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Vidare föreskrivs att det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Enligt grundlagen skall det också som jag redan förut har nämnt finnas ett utrymme i etern för lokala radiosändningar. Närmare föreskrifter om detta meddelas i lag.

Beträffande de trådlösa sändningarna krävs i dag tillstånd av regeringen för rätt att här i landet sända radioprogram i rundradiosändning (5 § första stycket radiolagen). Särskilda föreskrifter om rätt att överklaga regeringens beslut i sådana ärenden saknas för närvarande. Enligt lagen om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut kan dock regeringsrätten pröva om avgörandet strider mot någon rättsregel. Några nya föreskrifter på denna punkt är därför inte nödvändiga för att göra det möjligt att anta yttrandefrihetsgrundlagen (jämför prop. 1990/91:64 s. 118, 211, 219).

Frågor om tillstånd att sända närradio prövas av närradionämnden. Enligt 15 § närradiolagen får nämndens beslut i frågor om tillstånd överklagas hos kammarrätten. Det gäller såväl tilldelning som återkallelse av tillstånd. Det finns alltså redan tillgång till domstolsprövning i frågor om rätt att sända program i närradio.

I den mån ingripanden grundas på missbruk av yttrandefriheten skall frågan emellertid enligt 3 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen prövas av domstol under medverkan av jury. Den nuvarande ordningen enligt närradiolagen innebär att frågan huruvida ett tillstånd att sända närradio skall återkallas efter en dom för yttrandefrihetsbrott prövas av närradionämnden. Denna ordning är inte förenlig med yttrandefrihetsgrundlagen. Närradiolagen måste därför ändras så att frågan om återkallelse av tillstånd kommer att prövas av domstol i yttrandefrihetsrättslig ordning. Det är naturligt att den prövningen sker i samband med prövningen av åtalet. En föreskrift av sådan innebörd bör tas in i närradiolagen som en ny 16 §.

2.3.3. Vittnesförhör med journalister m.fl.

Mitt förslag: En domstol är skyldig att före vittnesförhör med journalister m.fl. som har tystnadsplikt inhämta yttrande från det företag där vittnet har fått vetskap om en uppgift. Denna skyldighet utvidgas.

Meddelarskyddskommitténs förslag överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna har godtagit förslaget.

Skälen för mitt förslag: I prop. 1990/91:64 har föreslagits vissa ändringar i föreskrifterna i 3 kap. 3 § TF om tystnadsplikt för journalister m.fl. (se s. 99 ff). Förslaget till yttrandefrihetsgrundlag har motsvarande innebörd.

Propositionen i grundlagsärendet bygger i detta avseende på det förslag som lagts fram av meddelarskyddskommittén i betänkandet (SOU 1990:12)

Meddelarrätt. Det förslaget innebar även vissa ändringar i rättegångsbalken (RB).

Enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 i den i prop. 1990/91:64 föreslagna lydelsen av TF skall den tystnadsplikt som åvilar journalister m.fl. i fråga om vem som är författare eller uppgiftslämnare eller utgivare av en icke periodisk skrift inte gälla i den mån domstol, när det är fråga om dolda meddelanden i annonser m.m., vissa särskilt allvarliga brott mot rikets säkerhet som begåtts genom meddelande för publicering eller oriktigt utlämnande av hemliga handlingar, finner det erforderligt att uppgift lämnas vid förhandling huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för den brottsliga gärningen har lämnat meddelandet eller medverkat till framställningen. Enligt punkten 5 i den föreslagna lydelsen av samma stycke skall tystnadsplikten inte heller gälla i den mån domstol i annat fall av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift om identiteten lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran.

Av 36 kap. 8 § andra stycket RB framgår att rätten, om inte särskilda skäl föranleder annat, innan den tar ställning till om någon trots tystnadsplikten får höras som vittne i en fråga skall inhämta yttrande från det företag hos vilket den som skall höras har fått vetskap om en uppgift som han är skyldig att hålla hemlig enligt de föreskrifter om tystnadsplikt som gäller för journalister m.fl. i TF och de radiorättsliga ansvarighetslagarna. Detta gäller i dag vid förhör enligt 3 kap. 3 § 5 TF och motsvarande föreskrifter i de radiorättsliga ansvarighetslagarna. Meddelarskyddskommitténs förslag innebär att skyldigheten skall utsträckas till att gälla även vid förhör enligt 3 kap. 3 § 4 TF och motsvarande övriga lagrum.

Meddelarskyddskommitténs förslag har inte mött någon gensaga vid remissbehandlingen. Även jag anser att förslaget bör genomföras (jämför prop. 1990/91:64 s. 103). Ändringen i RB bör utformas under beaktande av att de radiorättsliga ansvarighetslagarna nu föreslås bli upphävda.

2.4 Preskription i fråga om filmer m.m.

Mitt förslag: I den nya lagen införs en föreskrift som innebär att videogram inte skall anses ha lämnats ut för spridning förrän de har lämnats in för registrering hos arkivet för ljud och bild.

Skälen för mitt förslag: Enligt 7 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen skall bestämmelserna i 9 kap. 1-4 §§ TF om tillsyn och åtal gälla också på det av yttrandefrihetsgrundlagen skyddade området.

I andra stycket av samma paragraf meddelas emellertid vissa föreskrifter om tid för väckande av allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott. Dessa skiljer sig delvis från vad som gäller enligt TF.

Beträffande filmer och ljudupptagningar är enligt bestämmelsen tiden ett år från det att upptagningen lämnades ut för spridning. Dock får i lag föreskrivas att filmer inte skall anses ha lämnats ut för spridning förrän de har lämnats för registrering hos en myndighet. Beträffande tiden för väckande

av talan i fråga om olaga våldsskildring och barnpornografibrott hänvisar grundlagsförslaget till vad som är föreskrivet i vanlig lag.

Den 1 januari 1991 trädde lagen om granskning och kontroll av filmer och videogram i kraft. Ett viktigt ändamål med lagen är att komma till rätta med vissa oroande inslag på videogrammarknaden, framför allt utbudet av spekulativa våldsskildringar. Det finns anledning att hoppas att verkningarna av den nya lagstiftningen skall visa sig ganska snart.

Ett sätt att bidra till det skulle kunna vara att nu införa sådan lagstiftning om utgångspunkten för preskriptionstiden i fråga om filmer och videogram som enligt det nyss anförda får förekomma enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Det skulle kunna ske genom en bestämmelse i den nya lag jag föreslår i detta ärende. Jag förordar att en sådan bestämmelse införs.

2.5 Kostnader

En följd av den nya yttrandefrihetsrättsliga ordningen blir att ytterligare frågor skall prövas i den rättegångsform som i dag gäller för tryckfrihetsmål och mål på det radiorättsliga området, dvs. med tillgång till jury. Det gäller främst åtal för brott i filmer, videogram m.m. och ljudupptagningar, men även brott i vissa ljudradio- och televisionsprogram etc. Sådana mål prövas i dag i de former som är föreskrivna för brottmål eller tvistemål i allmänhet. Den nya rättegångsordningen torde inte komma att påverka resursbehovet för domstolarna.

Den nya regleringen innebär vidare att JK får något utökade uppgifter eftersom JK kommer att vara åklagare i fler mål än i dag. Detta bör kunna komma till stånd genom omfördelning inom ramen för eljest tilldelade resurser.

3. Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden
2. lag om ändring i brottsbalken
3. lag om ändring i rättegångsbalken
4. lag om ändring i konkurslagen (1986:672)
5. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)
6. lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärätten
7. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)
8. lag om ändring i närradiolagen (1982:459)
9. lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud
10. lag om ändring i lagen (1991:00) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft
11. lag om ändring i lagen (1986:3) om rundradiosändning av finländska televisionsprogram.

Förslagen under 1-10 har granskats av *lagrådet*.

Lagförslaget under 8 har upprättats efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet, förslaget under 10 efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet, förslaget under 6 efter samråd med chefen för industridepartementet och förslaget under 9 efter samråd med chefen för civildepartementet. Riksdagen har den 28 mars 1991 antagit ett i prop. 1990/91:100 bil. 10 (utbildningsdepartementet) framlagt förslag om lag om fortsatt giltighet av lagen (1986:3) om rundradiosändning av finländska televisionsprogram. Med anledning därav har lagförslaget under 11 upprättats. Förslaget har upprättats efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet.

4. Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Den sammanhållna lagen med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden har redigerats i elva kapitel, varav 1 kap. upptar inledande bestämmelser, 2 kap. föreskrifter om ägare och utgivare av periodiska skrifter m.m., 3 kap. föreskrifter om utgivare av radioprogram m.m., 4 kap. föreskrifter om utgivare av filmer och ljudupptagningar, 5 kap. föreskrifter om bevarande av exemplar och inspelningar m.m., 6 kap. föreskrifter om åtal och tvångsmedel, 7 kap. föreskrifter om rätt domstol i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål, 8 kap. föreskrifter om förberedande behandling av tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål, 9 kap. föreskrifter om huvudförhandling inför jury, 10 kap. föreskrifter om överläggning och dom m.m. samt 11 kap. övriga bestämmelser om rättegången m.m.

Föreskrifterna i 2-6 kap. har ordnats under särskilda rubriker för de olika nu förekommande medieformer som skyddas av den föreslagna yttrandefrihetsgrundlagen. Systematiken betingas av två skäl. Dels syftar lagen i allt väsentligt inte till några materiella ändringar av vad som gäller i dag för de olika medierna. Föreskrifterna kommer därför att skilja sig något åt beträffande de olika medieformerna. Dels vinner följdlagstiftningen i överskådlighet genom att varje medieform behandlas för sig under en rubrik.

Lagens rubrik ansluter till den nuvarande lagen med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område. Innehållet är dock betydligt mera omfattande än i den lagen.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 §

Paragrafen anger lagens innehåll och disposition.

Första stycket har förts över från 1 § lagen med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område (1977 års lag) utan sakliga ändringar.

Andra stycket ansluter till yttrandefrihetsgrundlagens uttryckssätt. Det sätt på vilket uttrycken radioprogram, filmer och ljudupptagningar används i yttrandefrihetsgrundlagen framgår av 1 kap. 1 § tredje stycket, 6 § första och andra styckena samt 9 och 10 §§ i grundlagen.

2 kap. Om ägare och utgivare av periodiska skrifter m.m.

Ägare av periodiska skrifter

1 §

Paragrafen motsvarar 6 § första meningen i 1977 års lag. Den innefattar ett sådant medgivande för utlåningar att vara ägare som får förekomma enligt 5 kap. 1 § andra meningen TF.

Utgivningsbevis för periodiska skrifter

2 §

Paragrafen motsvarar 7 § första stycket i 1977 års lag.

3 §

Paragrafen motsvarar 7 § andra stycket i 1977 års lag.

4 §

Paragrafen motsvarar 7 § tredje stycket i 1977 års lag.

5 §

Paragrafen motsvarar 8 § av 1977 års lag.

Behörighet att vara utgivare

6 §

Paragrafen svarar mot 6 § andra meningen i 1977 års lag.

3 kap. Om utgivare av radioprogram m.m

Sändningar enligt radiolagen

1 §

Paragrafen svarar i huvudsak mot 3 b § radioansvarighetslagen i dess lydelse enligt prop. 1990/91:94. Den ansluter till 4 kap. 2 § andra stycket tredje meningen yttrandefrihetsgrundlagen.

Paragrafen svarar mot 3 b § första stycket tredje meningen radioansvarighetslagen i dess lydelse enligt prop. 1990/91:94 och 4 § andra stycket samma lag. Den ansluter till 6 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Sändningar i närradio

3 §

Paragrafen svarar mot 2 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio. Den ansluter till 4 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen. Föreskrifterna i 2 § lagen om ansvarighet för närradio om villkoren för behörighet att vara utgivare och om utgivarens uppgift och befogenhet ersätts av 4 kap. 2 och 3 §§ yttrandefrihetsgrundlagen. Att ställföreträdare för utgivaren får utses framgår av 4 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen. Detsamma gäller verkan för ställföreträdaren av att utgivarens uppdrag upphör.

4 §

Paragrafen motsvarar 3 § lagen om ansvarighet för närradio. Befogenheten att utse en ställföreträdare tillkommer emellertid utgivaren och inte som nu den sammanslutning som avser att sända närradio. Denna ordning framgår av 4 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen (jämför prop. 1990/91:64 s. 124).

5 §

Föreskriften är ny. Den har förebilder i 5 kap. 4 och 9 §§ TF.

6 §

Paragrafen motsvarar 4 § lagen om ansvarighet för närradio. Om inget annat tillkännages är den ordinarie utgivaren ansvarig (jämför prop. 1981/82:92 s. 14). Paragrafen anknuter till 3 kap. 2 § och 4 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Sammanställda radiotidningar

7 §

I prop. 1990/91:64 har föreslagits en ändring i 1 kap. 7 § TF enligt vilken radioprogram, filmer och ljudupptagningar skall jämföras med en bilaga till en tryckt skrift i den utsträckning den i sådan form spridda versionen återger innehållet i skriften oförändrat samt anger hur innehållet har disponerats. Den föreslagna regeln innebär att förlagetrogna versioner av periodiska skrifter kan spridas även på annat sätt än i tryckt form utan att det får någon betydelse för vem som är ansvarig för innehållet.

En radiosändning som i enlighet med lagen om radiotidningar innehåller dels en version av en förlaga, dels en sammanställning av material ur samma förlaga och ur ytterligare en eller flera förlagor, av vilka versioner sänds som radiotidningar, är inte i sin helhet förlagetrogen i den bemärkelse som avses i förslaget till ändring i 1 kap. 7 § TF. Den del av en sådan radiotidning som består av en sammanställning av innehållet i flera förlagor kommer att falla under yttrandefrihetsgrundlagens föreskrifter om radioprogram.

I 7 § ges föreskrifter om anmälan av utgivare för sammanställda radiotidningar och om utseende av ny utgivare när den ursprunglige utgivaren inte längre är behörig. Föreskrifterna svarar mot 17 § lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar. Föreskrifterna om villkor för att vara utgivare ersätts av 4 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen och har därför inte förts över hit.

Ordningen i fråga om utgivare för sammanställda radiotidningar innebär att utgivaren av förlagan är ansvarig för den förlagetrogna delen av radiotidningen enligt 1 kap. 7 § andra stycket TF. Detta stämmer överens med vad som gäller i dag enligt 5 § lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar. Ingenting hindrar att den som är utgivare av den förlagetrogna delen utses till utgivare också av sammanställningen (jämför prop. 1984/85:167 s. 19).

8 §

Paragrafen motsvarar de delar av innehållet i 18 § lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar som inte ersätts av föreskrifterna i 4 kap. yttrandefrihetsgrundlagen.

9 §

Paragrafen är ny. Föreskriften innebär att kraven på en anmälan blir desamma som efter förebild från TF föreslås i fråga om närradio (jämför 5 §).

10 §

Paragrafen motsvarar 20 § första stycket andra meningen lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar. I likhet med vad som föreslås gälla i fråga om närradion innebär föreskriften att den ordinarie utgivaren blir ansvarig om ingenting annat sägs (jämför 6 §).

Andra trådlösa sändningar av radioprogram

11 §

Paragrafen rör sådana radioprogram som avses i 1 kap. 6 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Genom hänvisningen till 1 och 2 §§ görs föreskrifterna om register över utgivare och program samt förutsättningarna för undantag från utgivarens ansvarighet vid direktsändningar tillämpliga på programsändningar av det slag som avses i paragrafen. I samband med att sådan ny lagstiftning antas som behövs för att Sverige skall kunna ansluta sig till den europeiska konventionen om gränsöverskridande television kan det bli anledning att överväga om den ordning som föreslås i paragrafen behöver ändras i något avseende.

I andra stycket undantas program som sänds av andra än svenska programföretag och inte är avsedda att tas emot i Sverige. Möjligheten att begränsa grundlagens tillämplighet på detta sätt framgår av 1 kap. 6 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen. Innebörden av undantaget blir i praktiken att utländska programföretag som genomför tillfälliga utsändningar från Sverige inte faller under det yttrandefrihetsrättsliga ansvarighetssystemet

och inte behöver underkasta sig kravet att utse och anmäla en utgivare enligt svenska föreskrifter.

Prop.
1990/91:179

Andra trådsändningar än vidaresändningar, m.m.

I lagen (1985:677) om lokala kabelsändningar används uttrycket "egensändningar" för att beteckna sådana sändningar som inte innebär blott en samtidig och oförändrad återutsändning av en sändning som ursprungligen har utgått från en källa utanför trådnätet. Egensändningarna är med andra ord sändningar som inleds i trådnätet och förmedlas till mottagarna genom detta.

Lagen om lokala kabelsändningar kommer inte att kunna bestå efter det att yttrandefrihetsgrundlagen har trätt i kraft. Ett förslag om ny lagstiftning rörande trådsändningar förbereds nu av radiolagsutredningen. I det sammanhanget torde det bli anledning att ompröva den begreppsbildning som hittills har legat till grund för lagstiftningen om trådsändningar. I denna lag används uttrycket ursprungliga trådsändningar för att beteckna egensändningarna.

12 §

Den som har tillstånd till trådlösa sändningar av program i ljudradio, television etc i former som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen kan givetvis begagna den i 3 kap. 1 § grundlagen fastlagda friheten att sända radioprogram genom tråd till att distribuera sina program även på det sättet. Om så sker kommer enligt denna paragraf samma regler att gälla i fråga om skyldigheten att utse och anmäla utgivare m.m. som beträffande den trådlösa sändningen.

13 §

Paragrafen motsvarar såvitt gäller andra ursprungliga trådsändningar än de som avses i 12 § vad som enligt 3 § och 7 § andra och tredje styckena skall gälla för närradion och de sammanställda radiotidningarna.

14 §

Paragrafen motsvarar vad som skall gälla för närradion enligt 4 § och för de sammanställda radiotidningarna enligt 8 §.

15 §

Paragrafen motsvarar vad som skall gälla för närradion enligt 5 § och för de sammanställda radiotidningarna enligt 9 §.

16 §

Paragrafen motsvarar vad som skall gälla för närradion enligt 6 §.

17 §

Enligt 6 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen får i fråga om direktsända program som faller under grundlagens fullständiga skydd i lag föreskrivas att den som framträder i programmet skall ansvara för sina ytt-

randen själv. En sådan föreskrift finns i dag i 4 § andra stycket radioansvarighetslagen. Den paragrafen motsvaras i den nu föreslagna lagen av 3 kap. 2 §. Genom 17 § öppnas en motsvarande möjlighet även i fråga om ursprungliga trådsändningar.

18 §

Enligt 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen skall grundlagens föreskrifter om radioprogram tillämpas också när upplysningar med hjälp av elektromagnetiska vågor på begäran tillhandahålls allmänheten direkt ur ett register med upptagningar för automatisk databehandling. Detta gäller om sådan verksamhet bedrivs från redaktioner eller under jämförliga förhållanden och under förutsättning att den mottagande inte kan ändra innehållet i registret. Grundlagsbestämmelsen innebär att användningen av videotex och liknande medier i massmediala former ges ett konstitutionellt skydd som bygger på det tryckfrihetsrättsliga mönstret. Av 18 § följer att befogenheten att utse utgivare och skyldigheten att anmäla och lämna uppgift om utgivaren i fråga om sådan verksamhet blir densamma som beträffande ursprungliga trådsändningar. Det gäller även föreskrifterna om ställföreträdare.

Gemensamma bestämmelser

19 §

I fråga om radioprogram innebär paragrafen att ett medgivande för utlåningar att vara utgivare lämnas. Detta stämmer överens med vad som enligt 2 kap. 1 § skall gälla i fråga om tryckta skrifter. Utrymme för medgivandet lämnas i 4 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen.

20 §

Paragrafen föreskriver straff för underlåtenhet att anteckna, anmäla eller lämna uppgift om utgivare eller ställföreträdare för radioprogram. Medgivande till straffföreskriften finns i 4 kap. 6 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

Paragrafen har utformats i enlighet med vad *lagrådet* anfört.

4 kap. Om utgivare av filmer och ljudupptagningar

1 §

I 4 kap. 7 § yttrandefrihetsgrundlagen föreslås att utgivare får utses för ljudupptagningar. Enligt andra stycket av samma paragraf får i lag föreskrivas skyldighet att utse utgivare för vissa ljudupptagningar.

Enligt 17 § lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar skall det finnas en utgivare för den del av en kassettidning som utgörs av en sammanställning av material ur två eller flera tryckta förlagor. Föreskriften har utan saklig ändring förts över till 1 § med undantag för de delar som ersätts av föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen. Eftersom de sammanställda kassettidningarna faller under yttrandefrihetsgrundlagens föreskrifter om ljudupptagningar saknas utrymme för att förordna ställföreträdare för utgiva-

ren (4 kap. 7 § yttrandefrihetsgrundlagen). Vid behov får i stället en ny utgivare utses. Den praktiska skillnaden torde bli obetydlig.

Prop.
1990/91:179

2 §

Enligt 3 kap. 13 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen skall sådana exemplar av filmer och ljudupptagningar, som framställs i landet och är avsedda för spridning här, förses med tydliga uppgifter om vem som har låtit framställa filmen eller ljudupptagningen samt om när, var och av vem exemplaren har framställts. Närmare bestämmelser om detta får enligt grundlagsföreskriften meddelas i lag.

I denna paragraf föreskrivs att skyldigheten att lämna uppgifterna skall fullgöras genom att de anges på varje exemplar. Uttrycket "anges på varje exemplar" täcker givetvis fall då märkningen finns på eller i själva filmen, videogrammet eller ljudupptagningen men även fall där den finns på kassett, etikett eller liknande. Det är däremot inte tillräckligt att märkningen finns på ett omslag eller något annat som lätt kan skiljas från filmen, videogrammet eller ljudupptagningen.

Omfattningen av skyldigheten framgår av grundlagsföreskriften. Den anger även vem som ansvarar för att skyldigheten iakttas (3 kap. 13 § andra stycket). Av hänvisningen i 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen följer att skyldigheten omfattar såväl svenska som utländska filmer och ljudupptagningar.

3 §

Paragrafen svarar såvitt gäller filmer och ljudupptagningar mot vad som föreskrivs i 2 kap. 6 § om behörighet att vara utgivare för tryckta skrifter. Medgivande till föreskriften finns i 4 kap. 2 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen.

5 kap. Om bevarande av exemplar och inspelningar m.m.

Tryckta skrifter

1 §

Paragrafen svarar mot delar av innehållet i 4 § första stycket i 1977 års lag.

2 §

Paragrafen svarar mot 4 § andra och tredje styckena i 1977 års lag.

Radioprogram, filmer och ljudupptagningar

3 §

Paragrafen svarar mot delar av 10 § radioansvarighetslagen i dess lydelse enligt prop. 1990/91:94. Motsvarigheter finns också i 8 § lagen om ansvarighet för närradio samt 13 och 23 §§ lagen om ansvarighet för radio- och kassettdningar och 9 § lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar.

I prop. 1990/91:64 har föreslagits en ändring av 1 kap. 7 § TF som innebär

att förlagetrogna versioner av periodiska tryckta skrifter skall behandlas enligt TF när de sprids i sådana former som annars skulle skyddas av yttrandefrihetsgrundlagen. Enligt den föreslagna lydelsen av TF får dock i lag föreskrivas om särskild skyldighet att spela in sådana program och bevara filmer och ljudupptagningar samt att tillhandahålla dessa.

Avfattningen av det föreslagna andra stycket av 1 kap. 7 § TF medger att skyldigheten att bevara och tillhandahålla exemplar och upptagningar i fråga om t.ex. radio- och kassettidningar föreskrivs i bestämmelser som gäller radioprogram, filmer och ljudupptagningar i allmänhet. Av andra meningen i 3 § framgår uttryckligen att bestämmelsen gäller även sådana fall som avses i 1 kap. 7 § andra stycket TF.

I andra stycket görs klart att första stycket inte innebär någon skyldighet för den som vidareänder t.ex. satellitprogram att spela in programmen. Detta stämmer överens med vad som gäller i dag. Om den som svarar för den ursprungliga sändningen omfattas av lagen, gäller däremot skyldigheten i första stycket för denne.

4 §

Skyldigheten att bevara filmer och ljudupptagningar gäller alla sådana som sprids till allmänheten. Bevarandetiden är densamma som för tryckta skrifter, ett år. Tiden svarar mot yttrandefrihetsgrundlagens huvudregel om tiden för att väcka allmänt åtal för innehållet i filmer och ljudupptagningar (7 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen). Bevarandeskyldigheten vilar på den som är skyldig att utse utgivare, jämför 4 kap. 1 § andra stycket och 7 § tredje stycket yttrandefrihetsgrundlagen, alltså på den som låter framställa filmen eller ljudupptagningen. Skyldigheten gäller även sådana ljudupptagningar som inte behöver ha en utgivare. I fråga om sådana förlagetrogna radio- och kassettidningar m.m. som avses i det i prop. 1990/91:64 föreslagna nya andra stycket av 1 kap. 7 § TF har 4 § utformats på samma sätt som 3 §.

Skyldighet att tillhandahålla exemplar och inspelningar

5 §

Paragrafen har sin motsvarighet i 4 § 1977 års lag, 10 § radioansvarighetslagen i dess lydelse enligt prop. 1990/91:94, 8 § lagen om ansvarighet för närradio, 13 och 23 §§ lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar samt 9 § lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar. Såvitt gäller filmer och andra ljudupptagningar än kassettidningar saknar skyldigheten att låta justitiekanslern få del av ett exemplar motsvarighet i vad som gäller i dag. Paragrafens avfattning svarar mot den praxis som tillämpas i dag beträffande radioprogram. Den innebär således att JK har rätt att erhålla en kopia av referensbandet. Skyldigheten att låta JK få del av dokumentationen av ett radioprogram innebär också att JK har rätt att få en utskrift av vad som har yttrats i programmet. Den skyldighet att biträda JK som enligt sista meningen åvilar polisen innebär inte någon befogenhet att använda tvångsmedel (jämför prop. 1977/78:62 s 83).

Paragrafen har motsvarigheter i 10 § radioansvarighetslagen i dess lydelse enligt prop. 1990/91:94, 8 § lagen om ansvarighet för närradio, 13 och 23 §§ lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar samt 9 § lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar. Innehållet har dock jämkats något, främst med tanke på behoven på närradioområdet. Det torde emellanåt vara enklare att tillhandahålla en bandkopia än en utskrift.

Skyldigheten att tillhandahålla en upptagning eller en utskrift vilar på den som driver sändningsverksamheten. I fråga om förlagetrogna radiotidningar är det ägaren till den periodiska skrift som utgör förlagan (jämför 13 § lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar).

I andra stycket behandlas sammanställda radiotidningar. Föreskriften motsvarar vad som gäller nu enligt 23 § första stycket lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar.

Enligt tredje stycket skall skyldighet att tillhandahålla dokumentexemplar gälla även i fråga om s.k. kassettidningar. Föreskriften motsvarar en del av innehållet i 13 och 23 §§ lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar.

7 §

Paragrafen erinrar om skyldigheterna att leverera inspelningar av program i närradio till närradionämnden och pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar till arkivet för ljud och bild. Medgivanden till sådan lagstiftning finns i 4 kap. 4 § TF och 3 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen.

8 §

I fråga om denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen, avsnitt 2.4. Föreskriften kommer i enlighet med allmänna grundsatser att gälla endast videogram som skall lämnas som pliktexemplar efter lagens ikraftträdande.

9 §

Paragrafen motsvarar 5 § i 1977 års lag, 9 § lagen om ansvarighet för närradio, 15 § tredje och fjärde styckena lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar, 10 § lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar samt 11 § radioansvarighetslagen i dess lydelse enligt prop. 1990/91:94. I enlighet med YFUs förslag (2 kap. 37 §, Ds Ju 1986:4 s. 20) innebär paragrafen att skyldigheten att dokumentera sändningar som sker med stöd av medgivande enligt 5 § radiolagen blir straffsanktionerad. Den i 5 § 1977 års lag föreskrivna straffriheten för ringa fall saknar motsvarighet i de radiatorättsliga författningarna men har i den nya lagen gjorts generellt tillämplig. I enlighet med vad som anförts i prop. 1990/91:94 torde frågan när fullbordat brott föreligger få bedömas i enlighet med allmänna straffrättsliga grundsatser (a. prop. s. 15 f).

6 kap. Ätal och tvångsmedel

Medgivande till åtal

1 §

Paragrafen motsvarar såvitt gäller tryckta skrifter 2 § i 1977 års lag. Bestämelsen blir tillämplig även på yttrandefrihetsbrott enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Denna ordning motiveras av att det yttrandefrihetsrättsliga skyddet för de nyare medierna så långt möjligt bör följa det tryckfrihetsrättsliga mönstret. Att i detta sammanhang – såsom förordats av JK – ta upp frågan huruvida kravet på tillstånd av regeringen för åtal för vissa tryckfrihetsbrott bör vara kvar faller utanför de ramar som anges av syftet med det nu förevarande lagstiftningsärendet.

Tagande i förvar

2 §

Paragrafen motsvarar såvitt gäller tryckta skrifter 3 § i 1977 års lag. Bestämelsen blir tillämplig även i fråga om beslag av filmer och ljudupptagningar (jämför 7 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen).

7 kap. Om rätt domstol i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål

19 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen föreskrivs att vad som sägs i 12 kap. tryckfrihetsförordningen om rättegången i tryckfrihetsmål skall gälla också i fråga om motsvarande mål som avser radioprogram, filmer och ljudupptagningar. Sådana mål benämns i grundlagen yttrandefrihetsmål.

Enligt 12 kap. 1 § TF upptas tryckfrihetsmål av tingsrätt inom vars domkrets länsstyrelse har sitt säte. Om det finns anledning till det får dock regeringen förordna att även andra tingsrätter skall vara behöriga att ta upp tryckfrihetsmål. Enligt kungörelsen (1971:7) om behörighet för vissa tingsrätter att upptaga tryckfrihetsmål får Eskilstuna, Norrköpings, Helsingborgs och Borås tingsrätter uppta tryckfrihetsmål.

Föreskrifterna i detta kapitel har till övervägande del överförts från lagen med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål (rättegångslagen). De har här gjorts tillämpliga även på yttrandefrihetsmål. Såvitt gäller de olika slag av radioprogram som förekommer nu svarar detta i sak mot vad som redan gäller (8 § andra stycket radioansvarighetslagen, 2 § andra stycket lagen om ansvarighet för närradio, 10 och 22 §§ lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar, 2 § lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar).

1 §

Paragrafen behandlar behörigheten att ta upp tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål. Behörigheten skall liksom enligt den hittillsvarande huvudregeln

på tryckfrihetsrättens område för varje län tillkomma tingsrätten för residensstaden. Denna regel kommer alltså att gälla även andra grundlagsskyddade medier än tryckta skrifter. På det radiorättsliga området innebär detta en decentralisering i förhållande till den nuvarande ordningen, som innebär att Stockholms tingsrätt i första hand är rätt domstol för mål från hela landet (8 § radioansvarighetslagen, 2 § första stycket lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar, 1 § andra stycket lagen om ansvarighet för närradio).

Föreskriften begränsar sådan särskild behörighet som kan förekomma enligt förordning till domkretsen för den tingsrätt vars behörighet grundas på förordningen. Härigenom undanröjs en oklarhet i den nuvarande tryckfrihetsrättsliga regleringen som YFU pekat på (Ds Ju 1986:4 s. 111 f., 114).

2 §

Paragrafen innehåller föreskrifter om grunderna för en tingsrätts behörighet i ett visst tryckfrihetsmål. Första stycket motsvarar 1 § första stycket rättegångslagen. Andra och tredje styckena motsvarar 1 § andra stycket i samma lag.

3 §

Paragrafen innehåller föreskrifter om grunderna för en tingsrätts behörighet i ett visst yttrandefrihetsmål. Avgörande för vilken domstol som är behörig är enligt föreskriften var utsändningen av ett radioprogram har ägt rum eller var en film eller en ljudupptagning har lämnats ut för spridning eller brottet eljest har förövats. I den mån frågan om rätt domstol inte skulle vara självklar bestäms forum med ledning av de regler som finns i 19 kap. rättegångsbalken (jämför förslaget till 11 kap. 3 §). Såvitt gäller radioprogram torde domstolens behörighet normalt komma att bestämmas av var redaktionen för programverksamheten finns och låter sina sändningar distribueras till allmänheten. I fråga om sammanställda radiotidningar och kassettidningar ersätter föreskriften 22 § lagen om ansvarighet för radio- och kassettidningar.

Gemensamma bestämmelser för mål om sanktioner mot meddelare och anskaffare

4 §

Paragrafen motsvarar 1 a § första stycket rättegångslagen.

5 §

Paragrafen motsvarar 1 a § tredje stycket första och andra meningarna rättegångslagen.

Handläggning av olika mål i samma rättegång

6 §

Paragrafen motsvarar 1 a § andra stycket rättegångslagen.

7 §

Paragrafen motsvarar 1 b § första och andra styckena rättegångslagen.

8 §

Paragrafen motsvarar 1 b § tredje stycket rättegångslagen.

9 §

Paragrafen motsvarar 1 b § fjärde stycket rättegångslagen.

8 kap. Om förberedande behandling av tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål

1 §

Paragrafen motsvarar 2 § andra stycket första meningen och 13 § första stycket rättegångslagen.

2 §

Paragrafen motsvarar 2 § första stycket och 13 § andra stycket första meningen rättegångslagen.

3 §

Paragrafen motsvarar 2 § andra stycket andra meningen första ledet rättegångslagen.

4 §

Paragrafen motsvarar 2 § andra stycket andra meningen andra ledet rättegångslagen. Reglerna om rättens sammansättning har dock ändrats i överensstämmelse med vad som gäller för huvudförhandling för avgörande av målet (jämför 9 kap. 1 §).

5 §

Paragrafen motsvarar 2 § tredje stycket rättegångslagen.

6 §

Paragrafen motsvarar 3 § första stycket och andra stycket första meningen rättegångslagen.

7 §

Paragrafen motsvarar 3 § andra stycket andra meningen, tredje stycket och 13 § andra stycket tredje meningen rättegångslagen.

9 kap. Om huvudförhandling inför jury

1 §

Paragrafen motsvarar 4 § första stycket första meningen rättegångslagen.

2 §

Paragrafen motsvarar de delar av 4 § första stycket rättegångslagen som inte motsvaras av förslaget i 1 §.

Prop.
1990/91:179

3 §

Paragrafen motsvarar 4 § andra stycket rättegångslagen.

4 §

Paragrafen motsvarar 4 § tredje stycket rättegångslagen.

5 §

Paragrafen motsvarar 5 § rättegångslagen. Lydelsen av jurymännens försäkran har moderniserats något.

6 §

Paragrafen motsvarar 6 § rättegångslagen.

7 §

Paragrafen motsvarar 7 § rättegångslagen.

10 kap. Om överläggning och dom m.m.

1 §

Paragrafen motsvarar 8 § rättegångslagen. YFU har föreslagit vissa ändringar i fråga om sättet för juryn att få upplysningar från rätten om vad som föreskrivs i lagen (3 kap. 28 och 29 §§, 30 § tredje stycket i YFUs lagförslag. Ds Ju 1986:4 s. 29 f). Förslagen har fått ett blandat mottagande under remissbehandlingen och har inte förts vidare.

2 §

Paragrafen motsvarar 9 § rättegångslagen.

3 §

Paragrafen motsvarar 11 § rättegångslagen.

4 §

Paragrafen motsvarar 10 § rättegångslagen.

11 kap. Övriga bestämmelser

1 §

Paragrafen motsvarar 12 § rättegångslagen.

2 §

Paragrafen motsvarar 13 § andra stycket andra meningen rättegångslagen.

Paragrafen innebär inte någon ändring av vad som gäller enligt rättegångslagen (jämför Ds Ju 1986:4 s. 57, 110).

Beträffande motiven för denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.1.

4.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

16 kap.

Den nu gällande ordningen innebär att allmänt åtal för olaga våldsskildring i filmer och videogram inte får väckas utan medgivande av statens biografbyrå. Detsamma gäller otillåten utlämning av film eller videogram. Denna ordning är inte längre lämplig när JK blir ensam åklagare i fråga om yttrandefrihetsbrott på grund av innehållet i filmer och videogram. Det torde emellertid ofta kunna vara av värde för JK att få del av biografbyråns uppfattning innan han tar ställning i en åtalsfråga. Bestämmelsen har därför ändrats. Den föreslagna lydelsen innebär att det blir en förutsättning för allmänt åtal för olaga våldsskildring i filmer och videogram att yttrande här inhämtats från statens biografbyrå.

Såvitt gäller otillåten utlämning av film eller videogram (16 kap. 10 c § brottsbalken) innebär yttrandefrihetsgrundlagen inte någon ändring av vad som gäller nu (3 kap. 11 § yttrandefrihetsgrundlagen). I första meningen har därför intagits en föreskrift som motsvarar innebörden av paragrafens nu gällande lydelse i detta avseende.

4.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

36 kap.

Ändringen i sjätte stycket följer av att de radiorättsliga ansvarighetslagarna ersätts av yttrandefrihetsgrundlagen.

Andra stycket har ändrats i enlighet med vad som följer av förslaget i prop. 1990/91:64 om ändring i 3 kap. 3 § TF och utformningen av 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, som ersätter motsvarande föreskrifter i den radiorättsliga ansvarighetslagstiftningen. Skyldigheten att inhämta yttrande har också utvidgats till att omfatta sådana fall som avses i 3 kap. 3 § andra stycket 4 i den i prop. 1990/91:64 föreslagna lydelsen och motsvarande fall enligt yttrandefrihetsgrundlagen (jämför prop. 1990/91:64 s. 99, 103).

4 §

Första stycket 3 har ändrats i enlighet med vad som följer av förslaget i prop. 1990/91: 64 om ändring i 3 kap. 3 § TF och utformningen av 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen. Rätten att föra särskild talan har också utvidgats till att omfatta sådana fall som avses i 3 kap. 3 § andra stycket 4 i den i prop. 1990/91:64 föreslagna lydelsen och motsvarande fall enligt yttrandefrihetsgrundlagen (jämför specialmotiveringen till förslaget om ändring i 36 kap. 8 § rättegångsbalken).

4.4 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen

6 kap.

1 §

Av paragrafen följer i dag att näringsförbud inte omfattar näringsverksamhet som innebär utövning av grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Paragrafen har utvidgats till att avse även sådana rättigheter som skyddas av yttrandefrihetsgrundlagen.

4.5 Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen

Ändringarna i 3, 9, 12 och 16 §§ följer av att yttrandefrihetsgrundlagen får samma ställning i förhållande till kreditupplysningslagen som TF har. Vidare har bestämmelserna omformulerats så att även de radioprogram m.m. som avses i det nya tillägget i 1 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen kommer att omfattas av dem. Propositionens lagförslag har justerats något i förhållande till lagrådsremissens. Enligt den nu gällande lydelsen av 12 § andra stycket skall en oriktig eller missvisande uppgift som lämnats i kreditupplysning genom att intas i en periodisk skrift rättas eller kompletteras i ett följande nummer av skriften, om det inte har gått mer än tolv månader sedan uppgiften lämnades. En motsvarande skyldighet bör föreskrivas för sådana fall då kreditupplysningsverksamhet bedrivs genom återkommande offentliggöranden i former som skyddas av yttrandefrihetsgrundlagen. Även om yttrandefrihetsgrundlagen inte innehåller något begrepp som svarar mot vad som avses med periodiska skrifter i TF har det därför ansetts lämpligt att avfatta lagtexten i förevarande paragraf på ett sätt som tar fasta på det återkommande i publiceringsverksamheten för att ange hur skyldigheten att sprida rättelser och kompletteringar skall fullgöras i verksamhet av nu nämnt slag.

4.6 Förslaget till lag om ändring i lagen om patentbesvärsrätten

Ändringarna i 1 och 17 §§ är redaktionella.

4.7 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

Prop.
1990/91:179

1 kap.

1 §

Ändringen i fjärde stycket är redaktionell. Den betingas av att yttrandefrihetsgrundlagen ersätter radioansvarighetslagen i vissa delar.

16 kap.

Rubriken har ändrats med anledning av yttrandefrihetsgrundlagens tillkomst.

1 §

Ändringarna är redaktionella. De betingas av att yttrandefrihetsgrundlagen tillkommer och ersätter de radiorättsliga ansvarighetsförfattningarna.

4.8 Förslaget till lag om ändring i närradiolagen

5 §

Ändringen är redaktionell. Den följer av att lagen om ansvarighet för närradio upphävs och ersätts av yttrandefrihetsgrundlagen och den nya lagen med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

13 §

Beträffande förslagen till ändring i denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen. avsnitt 2.3.2. Ändringarna följer av att frågor om att på grund av missbruk av yttrandefriheten dra in tillstånd att sända närradio enligt den föreslagna nya 16 § skall avgöras av domstol.

16 §

Beträffande denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen. avsnitt 2.3.2. Förslaget har utformats med 20 § lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar som förebild.

4.9 Förslaget till lag om ändring i lagen om näringsförbud

Ändringen i 6 § följer av yttrandefrihetsgrundlagen (jämför förslaget till lag om ändring i konkurslagen, avsnitt 4.3).

4.10 Förslaget till lag om ändring i lagen om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft

Ändringen i 1 § följer av att yttrandefrihetsgrundlagen får samma ställning som TF i förhållande till lagen om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft.

4.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:3) om rundradiosändning av finländska televisionsprogram

Prop.
1990/91:179

Ändringen i 3 § följer av att radioansvarighetslagen upphävs. Förslaget har utformats med hänsyn tagen till de ändringar i radiolagen som har föreslagits i prop. 1990/91:149 och som enligt det förslaget skall börja gälla den 1 juli 1991. Av 1 kap. 7 § yttrandefrihetsgrundlagen framgår att vidareändringar i viktiga hänseenden är skyddade mot ingripanden.

5. Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden
2. lag om ändring i brottsbalken
3. lag om ändring i rättegångsbalken
4. lag om ändring i konkurslagen (1986:672)
5. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)
6. lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärätten
7. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)
8. lag om ändring i närradiolagen (1982:459)
9. lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud
10. lag om ändring i lagen (1991:00) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft
11. lag om ändring i lagen (1986:3) om rundradiosändning av finländska televisionsprogram.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag föredraganden har lagt fram.

Remissinstanser

Över yttrandefrihetsutredningens betänkande Ds Ju 1986:4 Förslag om följdlagstiftning till en grundlagsreform angående yttrandefriheten har remissyttranden efter anmodan avgetts av justitiekanslern (JK), hovrätten över nedre Norrland, Stockholms tingsrätt, marknadsdomstolen, konsumentverket (KO), Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, närradionämnden, taltidningskommittén, arkivet för ljud och bild samt patent- och registeringsverket.

Vidare har remissyttranden inkommit från riksdagens ombudsmän (JO), Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Sveriges industriförbund, kooperativa förbundet (KF), Svenska tidningsutgivareföreningen, Svenska journalistförbundet, Sveriges författarförbund, författarcentrum, Svenska bokförläggareföreningen, Sveriges radio, Sveriges filmuthyrareförening, smalfilmdistributörernas förening, Svenska musikerförbundet och föreningen musikcentrum.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 1

Justitiedepartementet

Om hovrätts sammansättning i yttrandefrihetsmål

För rättegången i yttrandefrihetsmål gäller särskilda regler i tryckfrihetsförordningen och lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål. Beträffande domstolens sammansättning föreskrivs att i tryckfrihetsmål, vari talan förs om ansvar, skall frågan om brott föreligger prövas av jury, om ej parterna å ömse sidor förklarar sig vilja utan juryprövning hänskjuta målet till rättens avgörande. Även när en enskild målsägande kräver skadestånd på grund av yttrande i tryckt skrift utan att yrka straffpåföljd skall talan prövas av jury eftersom den grundas på ett påstående att brott blivit begånget.

Reglerna innebär vidare att om juryn inte finner påtalade yttranden brottsliga så skall den för publiceringen ansvarige frikännas. Om juryn däremot funnit brott föreligga skall även rätten (dvs. tre domare i tingsrätten) pröva målet. Dessa domare kan frikänna eller bedöma brottet mildare än juryn men däremot inte skärpa bedömningen i förhållande till juryn. Rättens dom kan överklagas till hovrätt eller högsta domstolen som inte heller kan överpröva juryns utslag i vidare utsträckning än tingsrätten.

Reglerna om domstols sammansättning i yttrandefrihetsmål tar helt sikte på målets handläggning i tingsrätten, medan rättens sammansättning i hovrätt och högsta domstolen inte berörs. Tidigare var den frågan också okontroversiell, eftersom målet alltid handlades av fyra hovrättsdomare och i HD av fem justitieråd.

Såvitt gäller HD har någon förändring inte skett (bortsett från frågan om prövningstillstånd). I hovrätt har saken däremot blivit komplicerad genom att nämndemän numera deltar i hovrätten vid prövningen av brottmål. Hovrättens sammansättning blir därigenom beroende av om åklagaren eller målsägande yrkar straffpåföljd eller om endast skadeståndstalan förs (RB 4 kap. 2 §). I förstnämnda fall skall hovrätten bestå av tre juristdomare och två nämndemän, i det senare av fyra juristdomare. Även i ett brottmål finns möjligheten att välja en helt juristkollegial sammansättning, nämligen om det inte förekommer anledning att döma till svårare straff än böter. För att ytterligare komplicera saken kan man tänka sig det fallet att parterna i ett mål om ansvar vid tingsrätten avstått från juryprövning och att målet där handlagts av domare och nämnd. I så fall torde tre juristdomare vara den korrekta sammansättningen i hovrätt.

Bristen på vägledande regler vållar osäkerhet och tvekan ifråga om den sammansättning som skall väljas då hovrätt prövar yttrandefrihetsmål. Det ter sig också egendomligt att sammansättningen på grund av slumpvisa faktorer kan bli olika vid bedömning av mål som gäller ett yttrandes tillåtlighet. Önskvärt är därför att ett klarläggande genom lagstiftning sker på denna punkt. När det gäller vilken sammansättning, som skall väljas, kan det häv-

das att lagstiftarens tanke bakom jurysystemet varit att ansvarsfrågan i tryckfrihetsmål primärt skall bedömas exklusivt av en kvalificerad krets lekmän. Om juryn funnit skäl till fällande dom skall därefter en strikt juridisk prövning ske genom ett juristkollegium.

Överinstansernas prövning är som tidigare nämnts begränsad till den ram som dragits upp genom juryprövningen. Det kan därför te sig främmande att en lekmanbedömning ånyo kommer in genom att nämndemän deltar i hovrättens avgörande. Dessa nämndemän har inte valts med hänsyn till speciell kompetens att bedöma yttrandefrihetsmål såsom ofta torde vara fallet med jurymännen. En majoritet i hovrätt bestående av två nämndemän och en juristdomare kan meddela en frikännande dom där juryn (med en majoritet enligt lagreglerna av minst 6 av 9 jurymedlemmar) fällt den åtalade till ansvar. Samma majoritet kan också meddela en fällande dom där ett enhälligt juristkollegium i tingsrätten och två av tre juristdomare i hovrätten funnit att något brott inte begåtts. Det sistnämnda fallet har för övrigt nyligen inträffat.

Från dessa utgångspunkter ter det sig riktigast att hovrätten i yttrandefrihetsmål, oberoende av frågan om talan förs om ansvar eller målets beskaffenhet i övrigt, är sammansatt av fyra juristdomare.

Lennart Groll

Prop.
1990/91:179
Bilaga 2

1 Förslag till

Lag med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § I denna lag finns bestämmelser
om ägare och utgivare av periodiska skrifter m.m. (2 kap.),
om utgivare av radioprogram m.m. (3 kap.),
om utgivare av filmer och ljudupptagningar (4 kap.),
om bevarande av exemplar och inspelningar m.m. (5 kap.),
om åtal och tvångsmedel (6 kap.),
om rätt domstol i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål (7 kap.),
om förberedande behandling av tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål (8 kap.),
om huvudförhandling inför jury (9 kap.),
om överläggning och dom m.m. (10 kap.) samt
övriga bestämmelser om rättegången och om ersättning till jurymän (11 kap.)

2 § De bestämmelser i denna lag som gäller tryckta skrifter eller tryckning av skrifter skall tillämpas även på andra skrifter som faller under tryckfrihetsförordningen.

Uttrycken radioprogram, film och ljudupptagning används i lagen på samma sätt som i yttrandefrihetsgrundlagen.

2 kap. Om ägare och utgivare av periodiska skrifter m.m.

Ägare av periodiska skrifter

1 § Utlänningar som har hemvist här i landet får vara ägare till periodiska skrifter som trycks här.

Utgivningsbevis för periodiska skrifter

2 § Frågor om utgivningsbevis prövas av patent- och registreringsverket. Verket tar också emot anmälningar om utgivare och ställföreträdare för utgivare.

3 § Om en ansökan om utgivningsbevis inte uppfyller vad som är föreskrivet om sådana ansökningar, skall sökanden föreläggas att inom viss tid avhjälpa bristen. Gör sökanden inte det, får ansökningen avvisas.

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om ansökningsavgifter i ärenden om utgivningsbevis och om avgifter för utdrag ur register över periodiska skrifter.

5 § Slutliga beslut av patent- och registreringsverket i ärenden om utgivningsbevis får överklagas hos patentbesvärsrätten inom två månader från dagen för beslutet.

Patentbesvärsrättens slutliga beslut får överklagas till regeringsrätten inom två månader från dagen för beslutet. Därvid tillämpas bestämmelserna i 35-37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) om besvär över kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut skall innehålla uppgift om att det

krävs särskilt tillstånd för prövning av besvär till regeringsrätten och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Behörighet att vara utgivare

6 § Utlänningar får på samma villkor som svenska medborgare vara utgivare för periodiska skrifter för vilka utgivningsbevis finns eller skall finnas.

3 kap. Om utgivare av radioprogram m.m.

Trådlösa sändningar enligt radiolagen

1 § Uppgift om vem som är utgivare skall antecknas i ett register hos programföretaget innan programmet sänds.

I registret skall vidare för varje särskilt program antecknas beräknad tidpunkt för sändningens början och formen för sändningen (direktsändning eller sändning av inspelat program).

Vid varje anteckning i registret skall det stå när anteckningen har gjorts.

Registret skall vara tillgängligt för allmänheten.

2 § Beträffande program som direktsänds får den som skall förordna utgivare besluta att, i stället för utgivaren, var och en som framträder i programmet själv skall svara för yttrandefrihetsbrott som han begår. Ett sådant beslut skall före sändningen meddelas de berörda och antecknas i det register som avses i 1 §. Om inte detta sker, är beslutet utan verkan.

Anteckningen skall innehålla uppgifter om namn, födelsetid och bostadsadress beträffande var och en som avses med beslutet.

Trådlösa sändningar i närradio

3 § Varje sammanslutning som avser att sända ljudradio med stöd av närradiolagen (1982:459) skall utse en utgivare för programverksamheten. Sammanslutningen skall till närradionämnden anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall sammanslutningen omedelbart utse ny utgivare. Denne skall anmälas så som föreskrivs i första stycket.

4 § En ställföreträdare för utgivaren skall vara godkänd av den sammanslutning som har utsett utgivaren. Utgivaren skall till närradionämnden anmäla vem som är ställföreträdare.

5 § Till varje anmälan enligt 3 eller 4 § skall fogas bevis att utgivaren eller ställföreträdaren uppfyller de behörighetsvillkor som anges i yttrandefrihetsgrundlagen och att han har åtagit sig uppdraget. I fråga om ställföreträdare skall det dessutom visas att sammanslutningen har godkänt honom.

6 § Varje sändning av ett radioprogram i närradio skall avslutas med en uppgift om vilken sammanslutning som sänder programmet. Om en ställföreträdare för utgivaren tjänstgör, skall det samtidigt lämnas en uppgift om vem han är.

Sammanställda radiotidningar

7 § Utgivare av sådana radiotidningar som anges i 1 § första stycket 2 b) lagen (1981:508) om radiotidningar utses av de samverkande ägarna till de periodiska skrifter ur vilka materialet hämtas, när det gäller den del av radiotidningen som utgörs av en sammanställning. Utgivaren skall utses för programverksamheten.

Ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan till radiotidningen skall till taltidningsnämnden anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall en ny utgivare omedelbart utses. Denne skall anmälas så som sägs i andra stycket.

8 § En ställföreträdare för utgivaren skall vara godkänd av den som har utsett utgivaren. Utgivaren anmäler vem ställföreträdaren är till taltidningsnämnden.

9 § Till varje anmälan enligt 7 eller 8 § skall fogas bevis att utgivaren eller ställföreträdaren uppfyller de behörighetskrav som anges i yttrandefrihetsgrundlagen och att han har åtagit sig uppdraget. Om en ställföreträdare anmäls, skall det dessutom visas att han är godkänd av den som har utsett utgivaren.

10 § När ställföreträdaren för en utgivare tjänstgör skall det i sändningen anges vem han är.

Andra trådlösa sändningar av radioprogram

11 § Vad som föreskrivs i 1 och 2 §§ gäller också i fråga om radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige.

I fråga om program som sänds av andra än svenska programföretag och inte är avsedda att tas emot i Sverige tillämpas inte andra föreskrifter i yttrandefrihetsgrundlagen än 1 kap. 2 och 3 §§. Inte heller tillämpas första stycket.

Ursprungliga trådsändningar m.m.

12 § Om ett programföretag som har tillstånd enligt 5 § första stycket radiolagen (1966:755) att sända radioprogram också driver verksamhet för sändning till allmänheten av ljud, bilder eller text genom tråd, tillämpas 1–3 §§ i fråga om verksamheten.

13 § Den som utser utgivare av andra radioprogram i trådsändningar än som avses i 12 § skall anmäla vem som har utsetts till patent- och registreringsverket.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall en ny utgivare omedelbart utses. Denne skall anmälas så som föreskrivs i första stycket.

14 § En ställföreträdare för utgivaren skall vara godkänd av den som har utsett utgivaren. Utgivaren skall anmäla vem som är ställföreträdare till patent- och registreringsverket.

15 § Till varje anmälan enligt 13 eller 14 § skall fogas bevis att utgivaren eller ställföreträdaren uppfyller de behörighetskrav som anges i yttrandefrihetsgrundlagen och att han har åtagit sig uppdraget. Om en ställföreträdare anmäls, skall det dessutom visas att han är godkänd av den som har utsett utgivaren.

16 § Varje program i en sådan trådsändning som avses i 13 § skall avslutas med en uppgift om vem som har utsett utgivaren. Om en ställföreträdare för utgivaren tjänstgör, skall det lämnas en uppgift om vem ställföreträdaren är.

17 § Beträffande program som direktsänds får den som skall utse utgivare besluta att, i stället för utgivaren, var och en som framträder i programmet själv skall svara för yttrandefrihetsbrott som han begår. Den som bedriver

sändningsverksamheten skall föra ett särskilt register över sådana förordnanden. Ett utdrag ur registret skall genast sändas till patent- och registreringsverket varje gång ett beslut har antecknats i det.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

18 § I fråga om sådant tillhandahållande av upplysningar med hjälp av elektromagnetiska vågor som avses i 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen tillämpas 12-16 §§.

Gemensamma bestämmelser

19 § Utlänningar får på samma villkor som svenska medborgare vara utgivare av radioprogram.

20 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vad som i detta kapitel föreskrivs om skyldighet att anteckna, anmäla eller lämna uppgift om utgivare eller ställföreträdare för utgivaren skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Är brottet ringa, skall han inte dömas till ansvar.

4 kap. Om utgivare av filmer och ljudupptagningar

1 § Sådana ljudupptagningar som innehåller en för synskadade avsedd sammanställning av två eller flera periodiska skrifter som ges ut här i landet och vilkas ägare samverkar om ljudupptagningen (kassettidningar med sammanställningar av material ur mer än en förlaga) skall ha en utgivare. Utgivaren utses av de samverkande ägarna.

Ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan till kassettidningen skall till taltidningsnämnden anmäla vem som är utgivare.

Om den som är utsedd till utgivare inte längre är behörig eller hans uppdrag upphör, skall en ny utgivare omedelbart utses. Denne skall anmälas så som sägs i andra stycket.

2 § Den skyldighet att lämna uppgifter om vem som har låtit framställa en film eller en ljudupptagning samt om när, var och av vem exemplaren har framställts som föreskrivs i 3 kap. 13 § yttrandefrihetsgrundlagen skall fullgöras genom att uppgifterna anges på varje exemplar.

3 § Utlänningar får på samma villkor som svenska medborgare vara utgivare av filmer och ljudupptagningar.

5 kap. Om bevarande av exemplar och inspelningar m.m.

Tryckta skrifter

1 § Om någon här i landet framställer en tryckt skrift, är han skyldig att bevara ett exemplar av skriften under ett år från det att skriften gavs ut.

2 § Av varje tryckt skrift som har framställts utomlands och införs hit för att spridas här skall ett exemplar bevaras under ett år från införandet. Det gäller dock inte skrifter som ej är periodiska och som helt är skrivna på främmande språk. Det gäller inte heller periodiska skrifter för vilka utgivningsbevis varken finns eller skall finnas.

Skyldigheten att bevara skrifterna ligger.

1. i fråga om periodiska skrifter på den som är utgivare här i landet.

2. i fråga om andra skrifter på skriftens förläggare här i landet eller, om det inte finns någon sådan förläggare, på den som har låtit lämna ut skriften för spridning här.

En skrift som inte är periodisk behöver inte bevaras om endast enstaka exemplar av den har förts in i landet.

Radioprogram, filmer och ljudupptagningar

3 § Den som sänder radioprogram till allmänheten skall ombesörja att varje program spelas in. Denna skyldighet gäller också sådana fall som avses i 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen. Inspelningen skall bevaras i minst sex månader från sändningen.

4 § Den som här i landet skall utse utgivare för en film eller en ljudupptagning är skyldig att bevara ett exemplar under ett år från det att filmen eller ljudupptagningen blev offentlig. Denna skyldighet gäller också sådana fall som avses i 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen. Skyldigheten gäller även för den som låter framställa en ljudupptagning som sprids till allmänheten utan att en utgivare behöver utses.

Skyldighet att tillhandahålla exemplar och inspelningar

5 § Justitiekanslern har rätt att utan kostnad få del av varje skrift, radioprogram, film eller ljudupptagning som har bevarats enligt 1-4 §§. Han har också rätt att kostnadsfritt få en bestyrkt utskrift av vad som har yttrats i ett radioprogram. Det åligger polismyndigheten att på begäran biträda justitiekanslern vid anmodan att få ett exemplar, en inspelning eller en utskrift enligt denna paragraf.

6 § Varje enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott har begåtts mot honom i ett radioprogram eller att han har lidit skada på grund av ett sådant brott i programmet har rätt att hos den som driver sändningsverksamheten kostnadsfritt ta del av en inspelning av programmet. Den enskilde har också rätt att utan kostnad få en kopia av inspelningen eller en bestyrkt utskrift av vad som har yttrats i programmet. Detta gäller dock inte, om det är uppenbart att han inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

Den skyldighet som avses i första stycket vilar i fråga om sådana radiotidningar som anges i 1 § första stycket 2 b) lagen (1981:508) om radiotidningar på ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan.

Första stycket skall tillämpas också på sådana ljudupptagningar som innehåller en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (kassettidningar). I fråga om sådana kassettidningar som avses i 4 kap. 1 § vilar skyldigheten att låta den enskilde ta del av en upptagning och få en utskrift på ägaren till den periodiska skrift som utgör den huvudsakliga förlagan.

7 § I närradiolagen (1982:459) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelning av radioprogram.

I lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till arkivet för ljud och bild.

8 § Ett videogram som avses i 17 § andra stycket lagen om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall anses ha lämnats ut för spridning först när pliktexemplar har lämnats.

9 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vad som föreskrivs i 1-6 §§ döms till böter eller fängelse i högst ett år. Är brottet ringa, skall han inte dömas till ansvar.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för sådana brott som avses i första stycket.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

6 kap. Om åtal och tvångsmedel

Medgivande till åtal

1 § Allmänt åtal för tryckfrihetsbrott som anges i 7 kap. 4 § 1-10 eller 5 § 3 tryckfrihetsförordningen eller för motsvarande yttrandefrihetsbrott enligt yttrandefrihetsgrundlagen får väckas endast om regeringen medger det.

Tagande i förvar

2 § I de fall som anges i 10 kap. 11 § andra stycket tryckfrihetsförordningen och i motsvarande fall enligt 7 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får en befattningshavare av lägst fänriks grad ta en tryckt skrift, film eller ljudupptagning i förvar.

7 kap. Om rätt domstol i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål

1 § De tingsrätter som med stöd av 12 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen är behöriga att ta upp tryckfrihetsmål skall pröva tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål i de fall där den ort som avses i 2 § eller 3 § ligger inom tingsrättens domkrets. Om den orten inte ligger inom domkretsen för en tingsrätt som är behörig att ta upp tryckfrihetsmål, skall målet prövas av den tingsrätt inom vars domkrets länsstyrelsen i det län där orten ligger har sitt säte.

2 § Avgörande för var ett tryckfrihetsmål skall tas upp är i fråga om periodiska skrifter skriftens utgivningsort och i fråga om andra skrifter den ort där den som enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen är ansvarig för skriften är bosatt.

Om någon ort som anges i första stycket inte kan fastställas, skall den ort där skriften har tryckts eller eljest mångfaldigats vara avgörande för frågan var målet skall tas upp. Har skriften mångfaldigats utomlands, skall i stället den ort vara avgörande där den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i landet har sitt hemvist.

Om varken första eller andra stycket ger ledning, skall den ort där exemplar av skriften anträffas vara avgörande för var målet skall tas upp.

3 § Avgörande för var ett yttrandefrihetsmål skall tas upp är den ort där utsändningen av ett radioprogram har ägt rum eller där en film eller en ljudupptagning har lämnats ut för spridning eller brottet på annat sätt har förövats.

Gemensamma bestämmelser för mål om sanktioner mot meddelare och anskaffare

4 § Om någon genom att lämna eller anskaffa en uppgift för offentliggörande har medverkat till ett tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott, skall talan mot honom om ansvar för brott som avses i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 5 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen tas upp av den tingsrätt som är rätt domstol i fråga om tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrottet. Den tingsrätt som är rätt domstol i fråga om ett tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott är också rätt domstol i fråga om åtal för brott som avses i 7 kap. 3 § andra stycket tryckfrihetsförordningen eller 5 kap. 3 § andra stycket yttran-

defrihetsgrundlagen varigenom den som är ansvarig för offentliggörandet har anskaffat den uppgift vars offentliggörande innefattar tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrottet.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

5 § Om talan grundas på att någon, i annat fall än det som anges i 4 §, har lämnat eller anskaffat uppgifter eller underrättelser för offentliggörande och därigenom gjort sig skyldig till brott som avses i 7 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 5 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen, skall målet prövas av den tingsrätt som skall ta upp tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål för den ort där uppgiftslämnaren har sitt hemvist.

Är det inte känt var uppgiftslämnaren eller anskaffaren har sitt hemvist eller saknar han hemvist i landet, skall målet prövas av den tingsrätt som skall ta upp tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål för den ort där han har lämnat eller anskaffat uppgiften eller där han har gripits eller annars uppehåller sig.

Handläggning av olika mål i samma rättegång

6 § Om mål som har samband med varandra på det sätt som anges i 4 § förekommer samtidigt vid en tingsrätt, skall målen handläggas i en rättegång. Det gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det.

7 § Ett åtal som har samband med ett annat åtal som skall handläggas som tryckfrihetsmål eller yttrandefrihetsmål får väckas vid den tingsrätt som skall ta upp det senare målet, om det är lämpligt att åtalen tas upp av samma domstol.

Ett vanligt brottmål får handläggas i samma rättegång som ett tryckfrihets- eller yttrandefrihetsmål i vilket talan förs om ansvar, om det på grund av samband mellan målen skulle skapa allvarliga olägenheter att de handlades i skilda rättegångar. Om huvudförhandling i rättegången hålls inför jury, skall dock andra mål än tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål prövas enbart av rätten.

8 § Justitiekanslern får hos rätten begära att flera mål skall handläggas i samma rättegång enligt 7 § andra stycket. Den tilltalade i det av målen som inte är tryckfrihetsmål eller yttrandefrihetsmål skall få tillfälle att yttra sig i frågan. Framställningen prövas därefter av rätten. Rättens beslut får överklagas särskilt. Har rätten avslagit framställningen, får dock endast justitiekanslern föra talan mot beslutet.

9 § Justitiekanslern är åklagare i mål som enligt 7 § andra stycket får handläggas i samma rättegång som ett tryckfrihetsmål eller ett yttrandefrihetsmål.

8 kap. Om förberedande behandling av tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål

1 § Rätten får, även då det gäller allmänt åtal, under den förberedande behandlingen av ett mål höra parter och andra samt besluta att avvisa målet.

2 § I mål om ansvar på grund av tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott skall rätten utreda om den åtalade är ansvarig enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen eller 6 kap. yttrandefrihetsgrundlagen. Vidare skall rätten i mål om skadestånd på grund av sådana brott utreda om skadeståndsanspraket enligt 11 kap. tryckfrihetsförordningen eller 8 kap. yttrandefrihetsgrundlagen kan riktas mot svaranden.

Om så erfordras skall rätten meddela beslut i de frågor som avses i första stycket.

3 § För behandling av frågor som anges i 2 § får huvudförhandling sättas ut.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

4 § Vid huvudförhandling för prövning av frågor som anges i 2 § eller då målet i något annat fall sätts ut till huvudförhandling utan att det i övrigt är berett för sådan förhandling, skall rätten bestå av tre lagfarna domare. Om det inträffar förfall för någon av dem sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är dock rätten domför med två lagfarna domare.

5 § I fråga om särskild talan mot ett beslut, varigenom rätten ogillat en invändning av en tilltalad att han inte är ansvarig enligt 8 kap. tryckfrihetsförordningen eller 6 kap. yttrandefrihetsgrundlagen, tillämpas vad som föreskrivs i rättegångsbalken om invändning om rättegångshinder.

6 § Under den förberedande behandlingen av ett mål skall det bestämmas om jury skall medverka vid prövningen.

De åtgärder för juryns bildande som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, skall vidtas vid sammanträde med parterna inför rätten.

7 § När målet är berett skall rätten sätta ut tid för huvudförhandling. Skall jury inte medverka, sätts målet ut till huvudförhandling enligt vad som gäller i allmänhet. Fors talan om ansvar eller konfiskation skall målet prövas i enlighet med vad som gäller för brottmål. I annat fall tillämpas vad som är föreskrivet för tvistemål.

9 kap. Om huvudförhandling inför jury

1 § Vid huvudförhandling inför jury skall rätten bestå av tre lagfarna domare. Om det inträffar förfall för någon av dem sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är dock rätten domför med två lagfarna domare.

2 § Den som har utsetts att tjänstgöra i juryn skall genom rättens försorg skriftligen kallas till huvudförhandlingen. I kallelsen skall anges den tid inom vilken anmälningar om laga förfall bör ha nått rätten. Kallelsen skall också innehålla en upplysning om det ansvar för kostnader som enligt 4 § andra stycket kan åläggas jurymannen om han uteblir utan laga förfall.

3 § Om en juryman har styrkt laga förfall, skall en suppleant från samma grupp av jurymän inkallas till tjänstgöring. Suppleanterna kallas i den ordning i vilken de har lottats ut till suppleanter.

Finner rätten att en juryman inte har styrkt laga förfall, skall jurymannen underrättas om det.

4 § Uteblir en juryman från huvudförhandlingen, skall en suppleant tillkallas, om uppskov med målet därigenom kan undvikas.

Har den uteblivne inte laga förfall, skall han åläggas att ersätta staten och parterna de kostnader som hans försummelse orsakat om förhandlingen måste ställas in. Rätten får dock minska ersättningen till ett skäligt belopp.

5 § När en fulltalig jury har samlats inför rätten, skall juryns medlemmar avlägga denna försäkran: "Jag NN lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag efter bästa förstånd skall besvara de frågor som framställs av rätten och aldrig röja vare sig vad som yttras under juryns överläggningar eller hur de enskilda medlemmarna röstar. Detta vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla".

6 § Vid huvudförhandlingen får jurymännen med rättens tillstånd framställa frågor till parter, vittnen, sakkunniga eller andra.

Vid fortsatt huvudförhandling skall juryn bestå av samma medlemmar som före avbrottet.

7 § I mål där talan grundas på att ett tryckfrihets- eller yttrandefrihetsbrott har begåtts skall rätten efter det att förhandlingen inför juryn blivit slutförd genast till juryn skriftligen framställa frågan om brott föreligger enligt den eller de bestämmelser som åklagaren eller målsäganden har funnit tillämpliga.

Om talan grundas på ett påstående att flera brott har förövats, skall en särskild fråga framställas till juryn för varje brott. Om målets beskaffenhet eljest föranleder flera frågor, skall de framställas var för sig.

Innan frågorna till juryn slutligen avfattas, skall de parter som är närvarande få tillfälle att yttra sig över dem.

10 kap. Om överläggning och dom m.m.

Juryns överläggning

1 § Juryn skall omedelbart utse en ordförande och överlägga i enrum om den eller de frågor som rätten har framställt. Om det begärs av en juryman, skall juryn under överläggningen sammanträda med rätten för att inhämta upplysningar om vad som föreskrivs i lag. Juryn får inte i rättens närvaro överlägga om sitt svar eller företa omröstning.

Juryn skall besvara de frågor som rätten har framställt med ja eller nej. Juryn får inte skiljas åt innan alla frågor har besvarats.

2 § Juryn skall under sin överläggning ha tillgång till rättens protokoll och de handlingar som har åberopats under huvudförhandlingen.

Juryns prövning skall grundas på vad som har kommit fram vid huvudförhandlingen inför juryn.

Juryns svar skall skriftligen överlämnas till rätten.

Domens meddelande

3 § Dom i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål skall meddelas senast på rättens första arbetsdag efter det att juryns svar har överlämnats. Om det är nödvändigt, får dock rätten besluta om anstånd för att besluta och avfatta domen. Anståndet får vara högst en vecka.

Juryn behöver inte vara närvarande när domen avkunnas.

Särskild regel om rättegångskostnader

4 § I mål där en målsägande har fört talan får rätten, om det finns skäl till det, besluta att vardera parten skall stå för sina egna rättegångskostnader. Ett sådant beslut får dock fattas endast om frågan om brott föreligger har prövats av en jury.

11 kap. Övriga bestämmelser om rättegången och ersättning till jurymän

Ersättning till jurymän

1 § Bestämmelser om ersättning till jurymän meddelas av regeringen.

Särskild regel för mål om skadestånd

2 § I mål om skadestånd på grund av brott skall rättegångsbalkens regler för de fall där förlikning inte är tillåten gälla i fråga om föreläggande för parterna att inställa sig och om verkan av parts utelämnande.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Rättegångsbalkens tillämplighet

3 § I fråga om rättegången i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål skall rättegångsbalken tillämpas i den mån inte annat följer av tryckfrihetsförordningen, yttrandefrihetsgrundlagen eller bestämmelserna i denna lag.

4 § I tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål skall hovrätt bestå av fyra lagfarna domare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Genom lagen upphävs

1. lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål,
2. lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område,
3. radioansvarighetslagen (1966:756).
4. lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio,
5. lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar,
6. lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar.

Äldre föreskrifter gäller fortfarande vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet och i fråga om radioprogram som har sänts och tystnadsplikter som har uppkommit dessförinnan.

2 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 19 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Allmänt åtal för brott som avses i 10 b och c §§ får såvitt avser filmer eller videogram väckas endast efter medgivande av statens biografbyrå.

Föreslagen lydelse

16 kap.
19 §¹

Allmänt åtal för brott som avses i 10 c § får såvitt avser filmer eller videogram väckas endast efter medgivande av statens biografbyrå. *I fråga om brott som avses i 10 b § skall statens biografbyrå yttra sig innan motsvarande åtal väcks.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse 1988:835.

3 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 och 8 §§ samt 49 kap. 4 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) eller någon bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om denna utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, kuratorer vid familjerådgivningsbyråer, som drivs av kommuner, landstingskommuner, församlingar eller kyrkliga samfälligheter, och deras biträden får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtrots dem eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av 9 kap. 4 § sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtrots dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utän hinder av vad som sägs i andra eller tredje stycket är andra än försvarare skyldiga att vittna i mål angående brott, för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intar motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio, 11 eller 16 § lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 2 § lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning.

8 §²

Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han infinner sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhöret

¹ Senaste lydelse 1988:257.

² Senaste lydelse 1983:497.

gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla en uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yttrande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

Om rätten enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yttrande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften.

49 kap.
4 §³

Talan mot underrätts beslut under rättegången skall föras särskilt, om rätten

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare eller ogillat ett yrkande härom;
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången;

3. förelagt en part eller någon annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller också enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

3. förelagt en part eller någon annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

4. utlätit sig angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon, som ej är part eller intervenient, att gottgöra i rättegången vållad kostnad;

5. utlätit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient;

6. utlätit sig i tvistemål angående kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål angående häktning eller åtgärd, som avses i 25-28 kap.;

7. avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag förordnat annan än part föreslagit;

8. utlätit sig i annat fall än som avses i 5 eller 7 i fråga som gäller allmän rättshjälp; eller

9. avslagit begäran om rättshjälp åt misstänkt i brottmål eller om ersättning eller förskott till part, som åtnjuter sådan förmån.

Särskild talan skall föras genom besvär. Är fråga om beslut, som avses i 1,

³ Senaste lydelse 1985:415.

2, 3, 7, 8 eller 9, åligge den som vill föra talan att, om beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge han ej vidare rätt till talan. Rätten pröva genast, om anmälan rätteligen gjorts.

I fråga om missnöjesanmälan av myndigheter, som enligt lag eller förordnande med stöd av lag är behöriga att överklaga beslut som avses i andra stycket, gäller följande. Har beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling vid vilken myndigheten inte har varit företrädd, skall missnöje anmälas senast en vecka från dagen för beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Äldre föreskrifter gäller dock vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet och i fråga om tystnadsplikter som har uppkommit före ikraftträdandet.

4 Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Häriigenom föreskrivs att 6 kap. 1 § konkurslagen (1987:672) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En gäldenär som är en fysisk person får inte under konkursen bedriva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1976:125). Verksamhet som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen, 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen omfattas dock inte av förbudet.

Om näringsförbud efter särskild prövning finns det bestämmelser i lagen (1986:436) om näringsförbud.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

Föreslagna lydelse

6 kap.
1 §

En gäldenär som är en fysisk person får inte under konkursen bedriva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1976:125). Verksamhet som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen, 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen *eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2, eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen* omfattas dock inte av förbudet.

5 Förslag till Lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Häriigenom föreskrivs att 3, 9, 12 och 16 §§ kreditupplysningslagen (1973:1173)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Kreditupplysningsverksamhet får bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning i *tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

Tillstånd behövs ej för kreditupplysningsverksamhet, i den mån den bedrivs genom offentliggörande av kreditupplysning *på sådant sätt* som avses i tryckfrihetsförordningen och *yttrandefrihetsgrundlagen*.

9 §

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning anta att upplysningen kommer att användas av någon annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning i *tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

Personupplysning får ej lämnas ut, om det finns anledning anta att upplysningen kommer att användas av någon annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Vad nu sagts gäller ej offentliggörande av personupplysning *på sådant sätt* som avses i tryckfrihetsförordningen och *yttrandefrihetsgrundlagen*.

12 §

Förekommer anledning till misstanke att en uppgift i kreditupplysning som lämnats under den senaste tolv månadersperioden eller i register som används i kreditupplysningsverksamhet är oriktig eller missvisande, skall den som bedriver verksamheten utan dröjsmål vidta skäligen åtgärder för att utreda förhållandet.

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i en kreditupplysning som lämnats på annat sätt än *genom tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften under den senaste tolv månadersperioden lämnats i periodisk

Visar sig uppgiften vara oriktig eller missvisande, skall den, om den förekommer i register, rättas, kompletteras eller uteslutas ur registret. Har uppgiften tagits in i en kreditupplysning som lämnats på annat sätt än som avses i tryckfrihetsförordningen och *yttrandefrihetsgrundlagen*, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske tillställas var och en som under den senaste tolv månadersperioden fått del av uppgiften. Har uppgiften under den senaste tolv månadersperioden lämnats i periodisk skrift *eller under*

¹ Lagen omtryckt 1981:737.

Nuvarande lydelse

skrift, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Föreslagen lydelse

motsvarande förhållanden på sådant sätt som avses i yttrandefrihetsgrundlagen, skall rättelse eller komplettering så snart det kan ske införas i ett följande nummer av skriften *eller motsvarande form av offentliggörande som avses i yttrandefrihetsgrundlagen*. Vad som sägs i detta stycke gäller dock icke, om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse för bedömningen av vederbörandes vederhäftighet i ekonomiskt hänseende.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Har en fråga om rättelse eller liknande åtgärd tagits upp efter framställning från den som uppgiften avser, skall denne kostnadsfritt underrättas om huruvida sådan åtgärd vidtagits.

16 §

Datainspektionen har rätt att företa inspektion hos den som bedriver kreditupplysningsverksamhet och att ta del av samtliga handlingar som rör verksamheten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet skall lämna datainspektionen de upplysningar om verksamheten som inspektionen begär för sin tillsyn.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet *genom utgivande av tryckt skrift eller annan skrift* som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter *utgivandet* kostnadsfritt *tillställa* datainspektionen *ett exemplar av skriften*.

Bedrivs kreditupplysningsverksamhet *på sådant sätt* som avses i tryckfrihetsförordningen *och yttrandefrihetsgrundlagen* skall den som bedriver verksamheten inom en vecka efter *offentliggörandet* kostnadsfritt *ge* datainspektionen *del av det som offentliggjorts*.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1 och 17 §§ lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Patentbesvärsrätten prövar som förvaltningsdomstol överklagande av beslut av patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrivs i patentlagen (1967:837) eller med stöd därav utfärdade bestämmelser samt i mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område.

Patentbesvärsrätten prövar som förvaltningsdomstol överklagande av beslut av patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrivs i patentlagen (1967:837) eller med stöd därav utfärdade bestämmelser samt i mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1991:00) med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

17 §²

I fråga om överklagande av ett slutligt beslut av patentbesvärsrätten finns bestämmelser i patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område.

I fråga om överklagande av ett slutligt beslut av patentbesvärsrätten finns bestämmelser i patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (1960:644), namnlagen (1982:670) och lagen (1991:00) med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Ett beslut av patentbesvärsrätten, som inte är slutligt, får överklagas endast i samband med överklagande av beslut i själva målet. Ett beslut får dock överklagas särskilt när rätten har

1. ogillat invändning om jäv mot ledamot av rätten eller invändning om att hinder föreligger för talans prövning.

2. avvisat ombud eller biträde.

3. utdömt vite eller straff för underlåtenhet att iakttaga föreläggande eller ålagt vittne eller sakkunnig att ersätta kostnad som vållats genom försumelse eller tredska.

4. förordnat angående ersättning för någons medverkan i målet.

5. utlåtits sig i annat fall än som avses i 4 i fråga som gäller allmän rättshjälp.

Sådant särskilt överklagande som avses i andra stycket får göras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Beslutet överklagas till regeringsrätten genom besvär. Därvid tillämpas bestämmelserna i 7 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och i 35-37 §§ samma lag om besvär över kammarrättens beslut. Patentbesvärsrättens beslut skall innehålla uppgift

¹ Senaste lydelse 1987:427.

² Senaste lydelse 1986:237.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

om att det krävs särskilt tillstånd för prövning av besvär till regeringsrätten
och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

7 Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 §, 16 kap. 1 § samt rubriken till 16 kap. sekretesslagen (1980:100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet och om förbud att lämna ut allmänna handlingar. I sistnämnda hänseende innefattar bestämmelserna begränsning i den i tryckfrihetsförordningen stadgade rätten att ta del av allmänna handlingar.

Bestämmelserna avser förbud att röja uppgift, vare sig det sker muntligen eller genom att allmän handling lämnas ut eller det sker på annat sätt (sekretess).

Lagen innehåller även andra föreskrifter om allmänna handlingar.

I denna lag finns också bestämmelser om begränsning av den rätt att lämna meddelande för offentliggörande i tryckt eller därmed jämställd skrift eller i radioprogram varom grundläggande bestämmelser ges i tryckfrihetsförordningen och *radioumsvarighetslagen (1966:756)*.

16 kap. Om ansvar på tryckfrihetsförordningens *område* för brott mot tystnadsplikt

I denna lag finns också bestämmelser om begränsning av den rätt att lämna meddelande för offentliggörande i tryckt eller därmed jämställd skrift eller i radioprogram, *film, ljudupptagningar eller därmed jämställt medium* varom grundläggande bestämmelser ges i tryckfrihetsförordningen och *ytrandefrihetsgrundlagen*.

16 kap. Om ansvar på tryckfrihetsförordningens *och ytrandefrihetsgrundlagens områden* för brott mot tystnadsplikt

1 §

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1-8 samt 5 § 1 och 3 *samma förordning*. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen *och 1 kap. 2 § ytrandefrihetsgrundlagen* att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2, 4 § 1-8 samt 5 § 1 och 3 *tryckfrihetsförordningen och av 5 kap. 1 § första stycket samt 3 § första stycket 1 och 2 ytrandefrihetsgrundlagen*. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 2 tryckfrihetsförordningen *samt 5 kap. 1 § första stycket och 3 § första stycket 3 ytrandefrihetsgrundlagen* i

¹ Lagen omtryckt 1989:713.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop.

1990/91:179

Bilaga 3

övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966:756), 1 § lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio, 11 eller 16 § lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 2 § lagen (1985:1057) om ansvarighet för lokala kabelsändningar.

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. Punkten 2 skall dock tillämpas i sin äldre lydelse i fråga om tystnadsplikter som anges i den lydelsen.

8 Förslag till Lag om ändring i närradiolagen (1982:459)

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om närradiolagen (1982:459)

dels att 5 och 13 §§ skall ha följande lydelse.

dels att det i lagen skall införas en ny bestämmelse, 16 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Tillstånd att sända närradio får ges först efter det att sammanslutningen har anmält vem som har utsetts till *programutgivare* enligt lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio.

Tillstånd att sända närradio får återkallas, om sammanslutningen

1. inte längre uppfyller kraven enligt 4 §.

2. bryter mot beslut om sändningstid eller låter annan i dess ställe utnyttja sändningstid som tilldelats sammanslutningen.

3. sänder program trots att varken behörig programutgivare eller ersättare för programutgivaren enligt lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio finns eller trots att anmälan om vem som är utsedd till programutgivare inte har gjorts.

4. *har sänt ett program som i en lagkraftägande dom har befunnits innefatta ett yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i närradio.*

5. bryter mot föreskrifterna i 10 eller 11 §.

6. inte utnyttjar rätten att sända under tre på varandra följande månader eller

7. inte erlägger avgift i ärende om närradio inom föreskriven tid, om sammanslutningen har förelagts att erlægga den vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

Imman dom som avses i första stycket 4 har vunnit laga kraft får närradionämnden återkalla tillståndet interimistiskt.

Föreslagen lydelse

5 §

Tillstånd att sända närradio får ges först efter det att sammanslutningen har anmält vem som har utsetts till *utgivare* enligt lagen (1991:00) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

13 §¹

Tillstånd att sända närradio får återkallas, om sammanslutningen

1. inte längre uppfyller kraven enligt 4 §.

2. bryter mot beslut om sändningstid eller låter annan i dess ställe utnyttja sändningstid som tilldelats sammanslutningen.

3. sänder program trots att varken behörig programutgivare eller ersättare för programutgivaren enligt lagen (1982:460) om ansvarighet för närradio finns eller trots att anmälan om vem som är utsedd till programutgivare inte har gjorts.

4. bryter mot föreskrifterna i 10 eller 11 §.

5. inte utnyttjar rätten att sända under tre på varandra följande månader eller

6. inte erlägger avgift i ärende om närradio inom föreskriven tid, om sammanslutningen har förelagts att erlægga den vid påföljd att tillståndet annars kan återkallas.

¹ Senaste lydelse 1985:597.

När ett tillstånd återkallas får nämnden bestämma en tid om högst ett år inom vilken sammanslutningen inte kan ges nytt tillstånd.

16 §

Om en domstol funnit att ett program som en sammanslutning sänt innefattar ett yttrandefrihetsbrott som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten, får domstolen i domen återkalla sammanslutningens tillstånd att sända närradio. I ett sådant beslut får domstolen också bestämma en tid av högst ett år inom vilken sammanslutningen inte får ges nytt tillstånd. Domstolen får förordna att beslutet skall gälla utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. I fråga om radioprogram som sänts före ikraftträdandet tillämpas de äldre bestämmelserna.

9 Förslag till Lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Den som är underkastad näringsförbud får inte

1. driva näringsverksamhet,
2. vara bolagsman i ett annat handelsbolag än kommanditbolag eller komplementär i ett kommanditbolag,
3. vara stiftare av ett aktiebolag, ett bankaktiebolag, en sparbank eller ett försäkringsbolag,
4. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för ett aktiebolag, ett bankaktiebolag, en sparbank, ett försäkringsbolag, ett handelsbolag eller en ekonomisk förening eller en sådan ideell förening eller stiftelse som driver näringsverksamhet,
5. vara verkställande direktör eller vice verkställande direktör i ett aktiebolag eller ett försäkringsbolag,
6. i annan egenskap vara ställföreträdare för en sådan juridisk person som anges vid 4,
7. faktiskt utöva ledningen av en näringsverksamhet eller av en sådan juridisk person som är bokföringspliktig även om den inte driver näring,
8. äga så många aktier i ett aktiebolag, ett bankaktiebolag eller ett försäkringsaktiebolag att hans andel av röstetalet för samtliga aktier i bolaget överstiger femtio procent.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen.

Näringsförbud utgör inget hinder mot att sådan verksamhet bedrivs som innebär utövning av rättighet som avses i 2 kap. 1 § regeringsformen eller 1 kap. 1 §, 4 kap. 1 §, 6 kap. 1 § eller 13 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen eller 1 kap. 1 §, 3 kap. 1, 2 eller 8 § eller 10 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Senaste lydelse 1987:628.

10 Förslag till Lag om ändring i lagen (1991:00) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft

Prop.
1990/91:179
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1991:00) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag gäller arbetsförmedling som bedrivs av annan än den offentliga arbetsförmedlingen och som inte sker *genom utgivande av skrift på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig.*

Med arbetsförmedling enligt lagen avses verksamhet som har till ändamål att skaffa arbete till arbetssökande eller arbetskraft åt arbetsgivare och som inte innebär uthyrning av arbetskraft enligt 2 §.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag gäller arbetsförmedling som bedrivs av annan än den offentliga arbetsförmedlingen och som inte sker *på det sätt som avses i tryckfrihetsförordningen eller yttrandefrihetsgrundlagen.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992.

¹ Lydelse enligt prop. 1990/91:124.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1991-04-09

Prop.
1990/91:179
Bilaga 4

Närvarande: f.d. regeringsrådet Eskil Hellner, justitierådet Fredrik Sterzel, regeringsrådet Björn Sjöberg.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 21 mars 1991 har regeringen på hemställan av statsrådet Laila Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden
2. lag om ändring i brottsbalken
3. lag om ändring i rättegångsbalken
4. lag om ändring i konkurslagen (1986:672)
5. lag om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173)
6. lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten
7. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)
8. lag om ändring i närradiolagen (1982:459)
9. lag om ändring i lagen (1986:436) om näringsförbud
10. lag om ändring i lagen 1991:00) om privat arbetsförmedling och uthyrning av arbetskraft.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av byråchefen Bertil Wennberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagen med vissa föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

3 kap.
20 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse om straffansvar för underlåtenhet att anteckna, anmäla eller lämna uppgift om utgivare eller ställföreträdare. Strafflatituden är böter eller fängelse i högst ett år.

Enligt lagrådets mening har i förslaget straffskalan blivit alltför vid, beroende på att förfaranden med skiftande straffvärde har förts samman i en bestämmelse. Lagrådet förordar därför att paragrafen delas upp i två straffbestämmelser enligt följande.

För att det yttrandefrihetsrättsliga systemet skall kunna tillämpas måste det vara möjligt att utan svårighet fastställa vem som är utgivare. Det är därför av vikt att den i 1, 11 och 12 §§ föreskrivna skyldigheten att anteckna vem som är utgivare av ett radioprogram iakttas. Detsamma gäller den i 3, 7 och 13 §§ föreskrivna skyldigheten att lämna anmälan om vem som utsetts till utgivare till myndighet. Bestämmelser om påföljd för underlåtenhet att iakttä dessa åligganden bör tas upp i ett första stycke i paragrafen, varvid straffskalan efter mönster av 5 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen bör sträcka sig från böter till fängelse i högst ett år.

I ett andra stycke bör behandlas försummelse att enligt 6, 10 eller 16 § i sändningen lämna uppgift om vem som är utgivare eller om att en ställföreträdare för utgivaren har tjänstgjort. Straffskalan för en sådan försummelse

kan sättas till penningböter, vilket motsvarar vad som skall gälla enligt 5 kap. 14 § tryckfrihetsförordningen i dess lydelse enligt prop. 1990/91:64.

Paragrafen får med lagrådets förslag följande lydelse:

”Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vad som i detta kapitel föreskrivs om skyldighet att anteckna eller anmäla utgivare skall dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot vad som i detta kapitel föreskrivs om skyldighet att lämna uppgift om utgivare eller ställföreträdare skall dömas till penningböter.”

Övriga lagförslag

Lagrådet har ingen erinran mot förslagen.

Prop.
1990/91:179
Bilaga 4

Innehållsförteckning

Prop.
1990/91:179

Proposition om följdlagstiftning till yttrandefrihetsgrundlagen m.m.	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 april 1991 ..	28
1 Inledning	28
2 Allmän motivering	30
2.1 Utgångspunkter för följdlagstiftningen	30
2.2 En sammanhållen följdförfattning	37
2.3 Vissa rättegångsfrågor m.m.	38
2.3.1 Hovrätts sammansättning i tryckfrihetsmål och yttrandefrihetsmål	38
2.3.2 Tillgång till domstolsprövning i frågor om rätten till närradiosändningar m.m.	39
2.3.3 Vittnesförhör med journalister m.fl.	40
2.4 Preskription i fråga om filmer m.m.	41
2.5 Kostnader	42
3 Upprättade lagförslag	42
4 Specialmotivering	43
4.1 Förslaget till lag med föreskrifter på tryckfrihetsförord- ningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden	43
4.2 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	56
4.3 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	56
4.4 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen	57
4.5 Förslaget till lag om ändring i kreditupplysningslagen ...	57
4.6 Förslag till lag om ändring i lagen om patentbesvärshöjningen	57
4.7 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen	58
4.8 Förslaget till lag om ändring i närradiolagen	58
4.9 Förslaget till lag om ändring i lagen om näringsförbud ..	58
4.10 Förslaget till lag om ändring i lagen om privat arbetsför- medling och uthyrning av arbetskraft	58
4.11 Förslaget till lag om ändring i lagen om rundradiosändning av finländska televisionsprogram	58
5 Hemställan	59
6 Beslut	59
Bilaga 1 Remissinstanser	60
Bilaga 2 Framställning den 15 februari 1989 från hovrättslagman- nen Lennart Gröll	61
Bilaga 3 Till lagrådet remitterade lagförslag	63
Bilaga 4 Utdrag ur lagrådets protokoll den 9 april 1991	88